

ČESKÉ LIDOVÉ DIVADLO

5

KVĚTEN

1 9 4 9

XXIX

ROČNÍK

18. VI. 1949

8. 89/49

DRAMATICKÁ DÍLA AL. JIRÁSKA, AL. A VIL. MRŠTÍKŮ, V. ŠTECHA, GABR. PREISSOVÉ
a všech ostatních významných českých dramatiků dodá obratem **OTAKAR RŮŽIČKA**
Divadelní nakladatel. a knihkupectví Praha II, Karlovo n. 30 TELEFON 280-07, 749-63

20 ROKŮ POCTIVÉ PRÁCE PRO DIVADLA

a získané bohaté zkušenosti vám zaručí, že vaše

J E V I Š T Ě

bude k nejvyšší spokojenosti nově zařízeno, nebo staré obnoveno

Stojkové dekorace – horizonty – opony – i celé výpravy
dodá bývalý šéf výpravy a divadelní mistr

J O S E F P O K O R N Ý

PRAHA II, TROJANOVA ČÍS. 12 — TELEFON 440-83

*Výhodné platební podmínky a veškeré porady v tomto
oboru zdarma*

ZVUKOVÉ EFEKTY na deskách

přesně podle vašeho přání

ARstudio

Podrobné informace vám rádi nezávazně podáme. Napište nám na adresu: Praha II, Lucerna.

OPĚT ZÁLEŽÍ NA VÁS, OCHOTNÍCI!

BYLA nedávno příležitost říci vám, ochotníkům, že záleží na vás, jak dopadne akce směřující k osvěžení a posílení řad profesionálních herců vybranými silami z divadel ochotnických. Byly vám otevřeny dveře i okna dokořán a je na vás, na nejlepších z vás, aby ukázali, co dovedou a jaký reservoár má naše divadelnictví v neustále živé a silné mase lidových divadelníků.

Zkušební komise Divadelní ústředny měla plně ruce práce s vybíráním přihlášených ochotníků, kteří přicházeli ze všech krajů a ze všech povolání nabídnout své služby našemu divadlu. Mnohdy více dobré vůle a nadšení než objektivních předpokladů vyrovnávalo nedostatky, jež se projevovaly rovnoměrně v teorii i praxi. Třebaže již nyní je po hlavním náporu zájemců, zůstává stále otevřena všem schopným silám ochotnického divadla cesta jejich životního štěstí. Divadelní ústředna (Praha X, Křižíkova 10) přijímá i nadále další přihlášky. A zvláště mužských sil, neboť také v ochotnickém divadle projevila se větší vitalita žen, jež aspirují na trvalou jevištní práci. Ženskými silami je a bude naše divadelnictví ve všech směrech nadlouho a dobře zabezpečeno.

Vyplývá z toho poučení, aby také ochotnické divadlo se věnovalo v rozšiřování svých souborů zejména péči o mužský dorost a podchycovalo jeho zájem. Především podnětnou a poutavou divadelní práci, jejím prohlubováním a zvyšováním celkové úrovně. Také v tom záleží na vás ochotníci, jak budete umět získat a ne jen to, ale také trvale připoutávat naši mládež, jak budete umět s ní zacházet i vycházet, aby s mládeží rostl váš společný úkol a naše společné zítřky. Nenechávejte si nic pro sebe. Rozdělte se o všechny vědomosti a zkušenosti se svými mladšími druhy. Buďte k nim upřímní a přátelští s porozuměním pro jejich rozhled i rozlet, pro jejich touhy i zmatky, hledání i nalézání. Starejte se o to, aby neulpěl na vás stín marnivosti a dopřávejte mladým potěšení soutěže a nové, z ní vyplývající tvořivosti.

Výsledky součinnosti s mladými a jejich získání pro naše divadelnictví, to vše záleží také na vás, ochotníci, na vás všech, kterým není divadlo jen rekreací, ale především lidovýchovou, prostředkem k vyšší úrovni lidové kultury. Mějte stále na zřeteli to, že konečně bylo již dosaženo od-

stranění dlouholetých přehrad mezi ochotnictvím a profesionálním divadlem. Je to nejen úspěch významné práce našeho ochotnictva, ale také jeho nový závazek všech a ke všem. Myslete na něj při každé své práci a uvažujte vždy o jejím širším smyslu, o jejím obecném poslání k celkovému prospěchu ochotnické myšlenky a lidu. S výsledky pak neváhejte vystoupit veřejně, podrobně je uvažte a posudku všech stejně dobře smýšlejících pracovníků, abyste vzájemnou výměnou názorů a zkušeností dospěli ještě lepších výsledků ve splnění nových úkolů.

Máte k tomu také tento časopis, České lidové divadlo, jež vychází z nové a společné pracovní základny všech divadelníků. Také na jeho stránkách nechť se stále více a více zobrazuje praktické provádění zásady o nedělitelnosti divadelních pracovníků. Snažíme se o to všemožně a s radostí popřáváme místo důkazům toho, že také ochotnické divadlo jde novou tvůrčí cestou, že nejen správně myslí a dobře hraje, ale také nově žije všemi ostatními složkami svého jevištního projevu.

Jen si sami všimněte, jak na stránkách našeho časopisu řadí se vedle sebe snímky stejně z divadel oblastních jako scén ochotnických, jak přitom mizí rozdíly ve výpravě či maskování a pod. Nebýti podtitulních textů, nikdo by již dnes nerozeznal, která scéna či postava je tvůrčí prací ochotnického jeviště či profesionálního divadelníka. Tak na př. na obálce posledního (4) čísla Českého lidového jeviště měli jsme příležitost reprodukovat snímek, který vyvolal rozpaky i zkušených odborníků při zjištění, že jde o postavy vyšlé z ochotnického divadla.

Tak to má být. Divadlo, ať profesionální či ochotnické musí být především dobrým divadlem. A každému dokumentu, každému osvědčení takových hodnot náleží právem veřejná pozornost jako příklad ostatním, jako povzbuzení i poučení k prospěchu všech. Pamatujte proto při své práci také na tento smysl svého poslání. Dělejte svoji věc tak dobře, aby sama promlouvala o vašem dychtění a prosazovala se v popředí českého divadelnictví. Záleží jen na vás, ochotníci, jakého místa v něm dosáhnete a jakou hřivnou přispějete k novému růstu a rozmachu českého divadla. Em. Janský

RÁZNĚJŠÍM KROKEM

MIROSLAV KOUŘIL

Po slavném IX. sjezdu KSČ, na ukončení první divadelní sezóny podle nového divadelního zákona a v polovině funkčního období divadelních orgánů, konáme v Teplicích pracovní konferenci divadelníků. Shromáždí nejlepší divadelníky profesionální, ochotnické i loutkářské, aby společně projednali další úkoly a vyvodili směrnice a poučení pro práci na podzim. Při této významné příležitosti je účelné říci několik slov o smyslu, cíli a úkolech československého národního divadla.

Smysl naší divadelní práce je dán příkazem presidenta Klementa Gottwalda na IX. sjezdu, napomáhat našimi prostředky prohlubování lidové demokratického řádu a upevňovat nastoupenou cestu k socialismu. Také pro nás platí deset bodů, jímž musíme pomáhat a které se v praxi musí stát osou divadelní dramaturgie a umělecké práce. Také pro nás platí definice ministra Václava Kopeckého o cíli převýchovy našeho lidu, které musí být divadelnictví účastno, má-li plnit poslání vytyčené divadelním zákonem. Připomeňme si tuto definici:

„Klademe si za cíl vštípit každému obyvateli Československé republiky vědomí, že naše lidové demokratické Československo, vedené presidentem republiky soudruhým Gottwaldem, je už zemí, která jde nezadržitelně k socialismu a definitivně zaujala svou novou dějinnou posici jako součást nového světa, světa nové demokracie a socialismu.“

Klademe si za cíl vštípit každému obyvateli Československé republiky vědomí, že je proto třeba osvojit si nový pohled na svět, nový světový názor, novou ideologii, nové smýšlení, novou kulturu, novou morálku. Je třeba si osvojit nové pojetí československé státní ideje v duchu vítězné lidové demokracie, v duchu socialismu. Klademe si za cíl vychovat každého obyvatele Československé republiky tak, aby myslel s veškerou energií své mysli, s veškerou silou své vůle, s veškerým zápalem svého srdce na uskutečnění socialismu. Aby byl prodehnut plamennou láskou k své republice, spjící ke krásné socialistické budoucnosti, aby byl odhodlán ji všemi silami bránit, aby byl odhodlán bojovat za mír a státi pevně ve frontě boje proti imperialismu, aby horoucně miloval Sovětský svaz, aby horoucně miloval soudruha Stalina, aby vše cítil spojenectví s druhými lidové demokratickými zeměmi a aby byl veden vědomím solidarity s dělníky a pracujícími všech zemí.

Klademe si za cíl vychovat každého obyvatele Československé republiky tak, aby měl široký rozhled po světě, aby viděl všechny síly svobody, aby viděl hnutí národů ve všech zemědělech, aby viděl hnutí koloniálních národů a barevných ras, aby viděl, že nejvzdálenější národy, bojující za svobodu, jsou dnes našimi přímými spojenci, že svobodná lidová Čína dává svých 500.000.000 obyvatel na váhu té věci, již patří dnes všechno naše úsilí, na váhu věci socialismu.

Klademe si za cíl vychovat každého obyvatele Československé republiky tak, aby viděl ve světovém měřítku vývoj poměru sil, aby viděl rostoucí převahu sil míru, svobody, demokracie, a aby viděl celou tu obrovitou oblast nového světa, světa nové demokracie a socialismu, která obhvacuje již velkou část zeměkoule a šíří se každým dnem. Klademe si za cíl přesvědčit každého obyvatele Československé republiky, že se v té obrovité a rostoucí oblasti nového světa neztratí. Neboť v této oblasti se respektuje nezávislost a suverenity všech zemí, svoboda všech národů, velkých i malých a plně svobodný svěbytný život každého národa. A v té oblasti nového světa se může teprve kultura každého národa bohatě rozvinouti a vykvést v novou, vyšší kulturu, jež by měla nacionální formu a socialistický obsah. A v té oblasti nového světa máme my, národy Československa, zajištění budoucnost velkou, šťastnou, krásnou. Neboť naše vlast je zemí vysoce vyspělou, zemí velké vzdělanosti a kultury, zemí pracovitého lidu, zemí, ve které talent českého a slovenského člověka může za podmínek socialismu a pak komunismu stvořit skutečný ráj.“

Z těchto zásadních směrnic vyplývají pak konkrétní úkoly pro jednotlivé divadelní pracovníky a skupiny divadelních pracovníků.

1. Umělecké správy, tedy umělečtí ředitelé, dramaturgové a šéfové těles, zaměří svou pozornost k většímu zideo-
vání repertoíru divadel i k tomu, aby divadlo nejen ukazovalo šťastnou práci, radost a veselím, socialistickou

budoucnost, ale samo o sobě bylo prostředím radosti a veselí, vedle tribuny učitele a vychovatele. Přidrží se zásad bratislavské konference, aby v ideách, hlášených s jeviště, nejen uskutečňovali these deseti bodů presidenta Gottwalda, cíle výchovy lidu vytyčené ministrem Václavem Kopeckým, ale také přinášeli konstruktivní kritiku oblastí naší budovatelské práce tak, jak nás to na IX. sjezdu učili Rudolf Slánský a předseda vlády Ant. Zápotocký. V jejich projevech jsou obsaženy přímo náměty na divadelní hry o údernících, budovatelském nadšení, prověrce lidové správy a úřadů, významných osobách naší historie, historických příkladech sebevědomí českého a slovenského lidu, důležitých etapách dělnického hnutí, socialistickém patriotismu, i proletářském internacionalismu, o nových úkolech vědy, o úloze komunistické strany i o zvýšené míře bdělosti. Zde mají dramatici látku k novým pracem; příklady ukazují „Parta brusice Karhana“, „Velká tavba“, „Budou žít“, „Boženka přijede“ a řada dalších. — Umělecké správy si připomenou, že ony mají vyvolávat tuto novou tvorbu o b j e d n á v k o u, nečekat pasivně až co autor přinese, nebo co budou hrát ostatní divadla. Hlavně pak, že mají s autorem spolupracovat a pomáhat mu k co největší dokonalosti dramatu. Neúspěch hry je především neúspěchem režiséra a umělecké správy, jímž dosvědčuje neúčast a nezáměr o hru. Nové zásady dramaturgie musí být uplatněny nejen v činohře, ale i v opeře, zpěvohře, baletu a loutkovém i dětském divadelnictví. Platí to nejen pro okruh divadel profesionálních, ale v plné míře také ochotnických a loutkových.

2. Umělecké soubory všech druhů divadelní práce mají především všude a za každých okolností pochopit a uplatňovat principy pracovní kolektivity. Musí především napomáhat skutkem i radou směru nové dramaturgie. To znamená, že musíme skoncovat se zakořeněnou aversí k původním českým dramátům, musíme skoncovat se všemi, kdo po takových hrách házejí opovrhlivě: „to je salát“, aniž by přispěli ke zlepšení, a musíme vyvolat s o u t ě ž e n í o nejlepší a nejvydatnější pomoc novým autorům, ať už přesvědčivým ztělesněním postavy, nebo dokonce i zlepšením struktury dialogu a akce. Musí být věci cti českého herce, zpěváka a tanečníka, aby každé nové naše dílo, zejména čerpající z budovatelského nadšení našeho lidu, bylo úspěchem divadla a celého divadelnictví. — Lepší organizaci práce pak musíme dosáhnout zlepšení studia a přípravy, aniž bychom omezovali zdravý počet premiér v sezóně; zmenšování počtu premiér musíme pokládat za zužování poslání divadla a zmenšování jeho výchovného významu. — Neméně důležité bude intenzivní školení politické a odborné, jímž musíme neustále zvyšovat politické uvědomění divadelníků i odbornou zdatnost tak, aby každá minuta života divadelníka byla prodehnuta starostí o stav a uměleckou úroveň vlastní a tím i celého divadelnictví; tím aby se projevovala účinně láska k divadlu. Konečně musí umělecké soubory, vedeny svými správami, poctivě svést zápas o další rozšíření metody socialistického realismu v divadelnictví. Budou se řídit obdobně linií, kterou dal spisovatelům A. A. Ždanov a na IX. sjezdu ministr Václav Kopecký, a studiem, jež uveřejnil min. Zdeněk Nejedlý v časopise VAR. Ovládnou problémy nejen theoreticky, ale i prakticky ve své vlastní práci režijní, herecké, pěvecké i taneční; v konkrétní umělecké práci musí každý umělec manifestovat svůj názor, nikoli jen články a projevy. Prohloubení započaté cesty, to je úkol další sezóny a dalších let.

3. Technické soubory zahájí v této sezóně prověrku svých pracovišť, aby s pomocí Divadelní ústředny stanovily normy své práce a přešly k systému mzdy podle zásluhy. Předpokládá to realizaci podnětu pražských divadelních

techniků, aby se především zajistila odborná úroveň tohoto oboru divadelní práce.

Změní boj o zvýšení mezd v boj o zvýšení mezd zkvalitněním vlastní práce.

4. Administrativní pracovníci provedou rovněž prověrku svých pracovišť a upraví metody své práce podle změn hospodářských předpokladů, které vyžadují, aby se opustily staré kapitalistické metody organizování provozu a nastoupila nová cesta distribuce kulturních statků, kterou reprezentuje činnost státní osvětové péče a družstvo Umění lidu. — V mnohých divadlech bude nutné provést reorganizaci administrativního aparátu a přezkoumat jeho rozsah, případně převést přebytečné síly do divadel, kde je nedostatek.

Úkoly všech čtyř složek vyrůstají dole pod společnou péčí a kontrolou správy divadla i odborových orgánů, soustředí a zobrazí se v Divadelní ústředně, která jako správní cen-

trála československého divadelnictví bude s pomocí a zlepšovacím úsilím všech divadelníků zdokonalovat metody své práce. Přitom nikdy neopustí základní metodu vžitou již od počátku Hospodářského ústředí divadel, t. j. od března 1948: sdělovat všechna usnesení neodkladně dolů a tak přispívat k rozvíjení zlepšovatelství v divadelnictví. — Také ostatní orgány: divadelní a dramaturgické rady, divadelní propagační komise, dramaturgická kancelář i ústřední orgány odborové, věnují zvýšenou pozornost nejen velkým úkolům, ale také propracování problematiky kádrové, divadelního školství i divadelních publikací a tisku.

Důsledným domýšlením všech úkolů, vycházejíce ze smyslu a cíle státněpolitické výchovy vůbec, dojdeme ke správným závěrům o poslání našeho divadelnictví jako kulturní a osvětové služby čs. lidu. Tak přispějeme k budování našeho lidově demokratického státu na poli divadelním a účinně podpoříme naši cestu k socialismu.

DVA SVĚTY

JAN KOPECKÝ

KDYŽ jsme před únorem sváděli zápas o divadelní zákon, posmívali se nám odpůrci: je prý bláhové očekávat, že zákon něco v divadelnictví změní. Cožpak se dá zákonem nařídit, říkali, aby lidé chodili víc do divadel? A což snad budou dramatikové víc psát a budou psát lepší hry, až bude ten nový divadelní zákon? Tak a podobně mluvili, tak a podobně se snažili snížit význam zápasu o nový zákon.

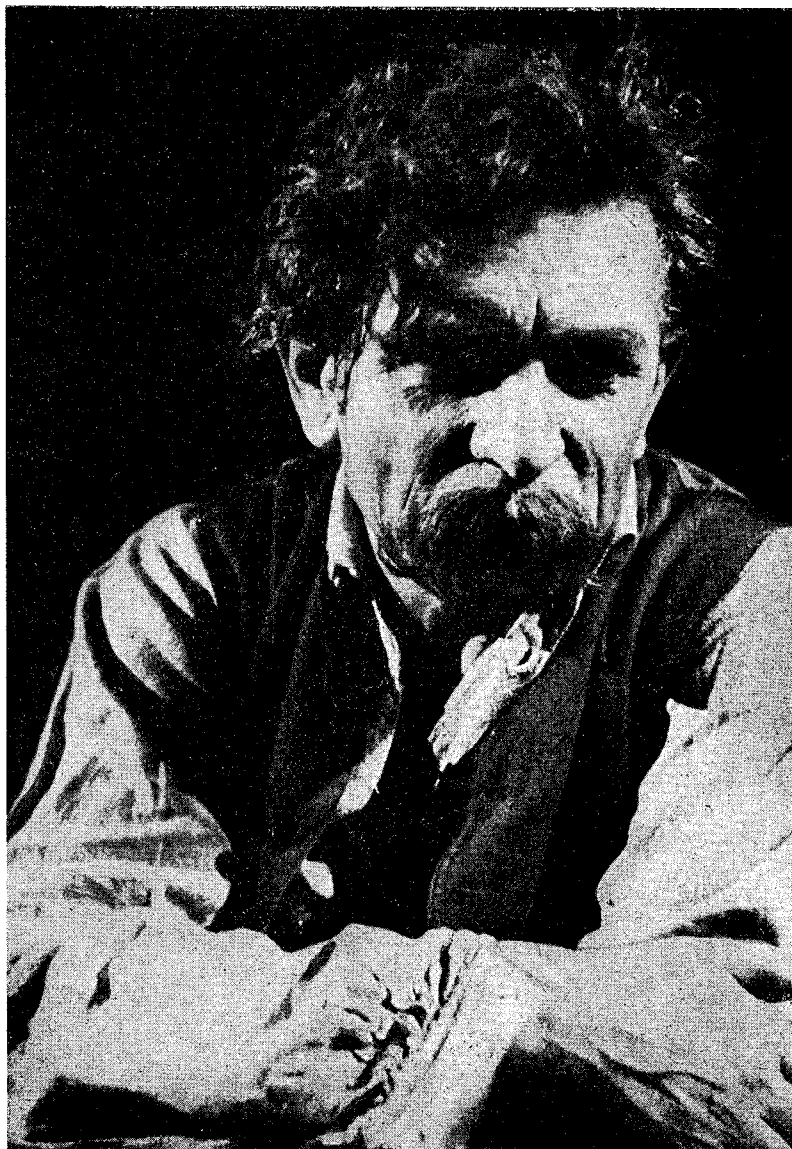
Uplynul rok. Jeden jediný rok.

A rozhlédneme se dnes po našem divadelnictví a srovnávejme se situací před rokem. Snad vůbec nejnápadnější změna nastala právě v úseku, na který věci organizační domněle mají nejmenší vliv: v úseku tvorby nových dramat, psaní nových her. Je příznačné — a nepopře to ani největší odpůrce našeho nového divadelnictví — že právě uplynulý rok byl rokem největší dosavadní aktivity domácích dramatiků. Jen si to přehlédněte! Kolik je tu nových jmen, kolik je tu kvasu, kolik ruchu. Jak se nám naše nová dramatická tvorba radostně rozvíjela. Taková Stehlíkova „Mordová rokle“, takové „České jaro“ Kratochvílovo, práce Buriánova, Karvašova, Laholova — to už je něco víc než jenom sliby. Tady už byl odveden poctivý kus hotového díla. A kolik semen a semínek máme ještě zaseto v takovém Klímovi, Bláhovi, Cachovi, Neumannovi, Janovském, Dvořákovi, Rachlíkovi, Králíkovi, Pokorném, Šafránkovi, Bublíkovi, Fialovi, Nesvadbovi, Krohovi a dalších.

Právě samo první výročí divadelního zákona bylo nejlépe oslaveno životným a radostným dramatickým obrazem z naší současné továrny, z našeho zápasu o splnění pětiletého hospodářského plánu, nejlepší dosavadní naší hrou, Káňovou „Partou brusiče Karhana“.

Přehlédněte jen ta jména, vzpomeňte si na hry a povězte upřímně: kdy naposled prožívalo české a slovenské divadlo něco podobného tomuto nástupu nové dramatické tvorby? Přitom jde vesměs o díla současná, nejsoučasnější až přímo námětem, až uchopením třeba i historické látky, díla politická ve smyslu leninské jednoty umění a společnosti. A obecnost? Neslyšíte dnes nářků na prázdné sály. Je pravda: nejsme dosud spokojeni, chceme hry ještě lepší a ještě větší zájem nového, dělnického obecnstva. Ale nespokojenost naše neobrací se navenek, obrací se se dovnitř, vede nás k zvyšování požadavků a zlepšování vlastní práce.

Zd. Štěpánek v úloze Tětereve ve hře M. Gorkého „Měšťáci“ na scéně Divadla J. K. Tyla
(Snímek: archiv Národního divadla)

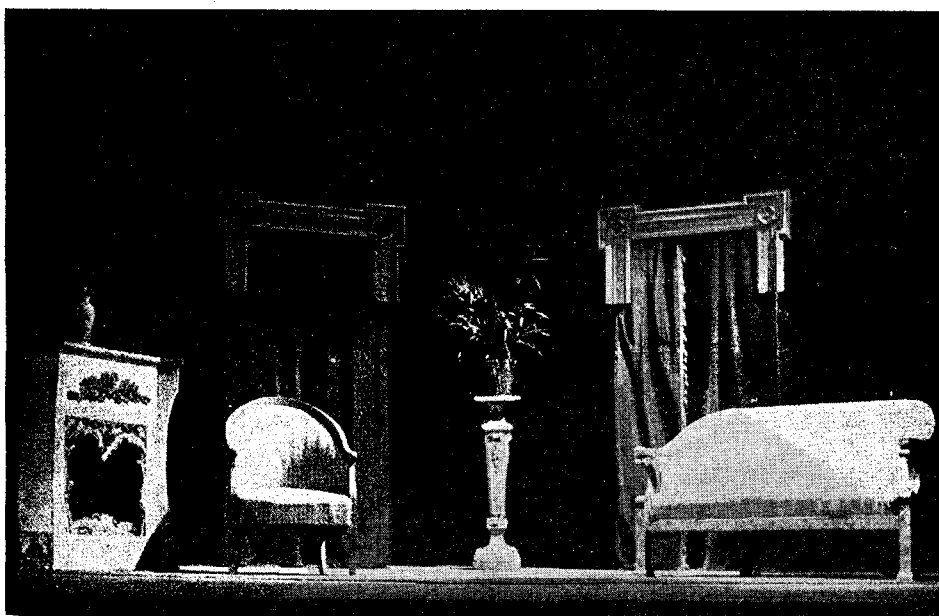
vadelníků o socialistický divadelní zákon. Jedním z hlavních zisků, jež přináší divadelní zákon našemu divadelnictví, je možnost plánovat. Divadelní zákon umožňuje organisovat podněty jednotlivců i jednotlivých divadel a využívat jich tak, aby se stupeň za stupněm pozvedávala celková úroveň našeho divadelnictví, aby se zlepšovaly v celku jeho podmínky a aby se onen nahodilý celkem útvar, jak se vytvořil v chaosu liberalistického podnikatelství, proměňoval postupně ve skutečný organismus, v němž každý jednotlivý člen má své přesné místo ve spolupráci se všemi ostatními.

Jsme v první etapě velké, nesnadné práce. Neuškodí, uvědomíme-li si, jak zcela odlišné jsou podmínky pro dramatickou tvorbu v zemích, s nimiž jsme ještě donedávna sdíleli jistou pospolitost hospodářského života, která se přenášela také do kulturní oblasti. Srovnání situace v naší dramatické tvorbě se situací nového dramatu v kapitalistických zemích posílí naše oprávněné sebevědomí. Při všech dosavadních nedostatecích, při vši práci, která nás čeká nebo kterou již zdoláváme, smíme s hrdostí srovnávat mladou, živou aktivitu nových lidí, kteří u nás vstupují do dramatu, se situací nových dramatiků, na příklad v někdejší klasické zemi dramatu, ve Francii.

„Gazette de Lausanne“, ctihodný list švýcarský, jistě nemá nejmenšího důvodu, aby příliš černými barvami líčil situaci kultury v západních zemích. Tím pozoruhodnější je jeho svědectví ze dne 5. února tohoto roku o současném francouzském divadle a o situaci francouzského dramatu. Základní myšlenkou obsáhlého článku je tvrzení, že ve Francii není prostě nových lidí u divadel a že není nových dramatiků. Francouzské divadlo žije z minulosti, žije z práce velkých věrejších režisérů a herců, kteří dnes pracují bez žáků, osamoceni, bez pokračovatelů. V dramatu je tomu zrovna tak. Francouzského současného dramatu dnes téměř není — pokud je opět nenapíše nějaký Salacrou, tedy zralý autor, který vyrostl před touto válkou. Nových lidí prostě není. A kde jsou toho příčiny? Autor studie,

Franck Jotterand, je vidí v komerčním systému, který ovládá naprosto všechno francouzské divadelnictví. Kapitalismus v divadle zabíjí talenty. Mladí autoři slyší ustavičně unavující odpovědi: „Ovšem, nesporně máte talent, ale, bohužel, nedá se nic dělat, za dnešního stavu divadel...“ A jaký je ten dnešní stav? „Divadlo je obchodní podnik. Žádá si solidní kalkulace. Stát ukládá divadlu těžké dávky: 100 franků z lístku v ceně 400 fr., tedy 25%. Jedno představení pro zvanou společnost, druhé pro kritiku je nutno uspořádat zdarma. Teprve po třiceti vyprodaných reprisách začíná podnikatel vydělávat. Jak potom od něho chcete, aby riskoval s neznámým, začínajícím autorem...? Co si má za těchto okolností počít nové mládí, které chce v divadelnictví nastoupit? Kdo mu pomůže?

A vezměte do ruky třeba noviny z Rakouska. Tam se divadelníci na počátku sezóny obrátili na veřejnost, aby všem mladým lidem rozmluvili cestu k divadlu. „Situace rakouského divadelnictví je krajně vážná,“ praví se tu. „Je třeba, aby se všichni odpovědní činitelé okamžitě s veškerou vážností zabývali katastrofální situací rakouského divadelnictví.“ (Oesterreichische Zeitung, 20. VII. 1948.) V Rakousku je rovněž divadelnictví ponecháno na pospas zásadě „svobodné soutěže“. Jaké jsou výsledky této soutěže, o tom přinesl týž deník velkou reportáž ve svém vánočním čísle pod titulem „Umění bez chleba...“ (24. XII. 1948.) Čtou se tam zoufalá vyznání umělců, divadelníků i hudebníků, kteří marně bloudí od divadla k divadlu, hledajíce uplatnění a chleba. „Obecenstvo se honí jen za starými, známými a uznanými hvězdami a ředitelé nemají zájem podporovat mladé talenty, protože chtějí mít především důkladný zisk,“ vypovídá mladý herec. Učitelka výslovnosti na divadelní škole, jejíž muž zahynul v hitlerovském táboře, vypráví, jak musí prodávat zařízení bytu, má-li svou dcerku a sebe uživit. Zpěvačka, která před válkou vystupovala za hranicemi, živoří bez zaměstnání. A totéž vypráví historik divadelnictví, který byl profesorem předválečného Divadelního

P R A Ž S K Á

N. A. Ostrovskij:

Režie a scéna:

institutu ve Vídni, stejným tónem se nesou zpovědi mladých herců, autorů, dirigenta, zpěváků — je toho celá zoufalá stránka s jediným refrénem: co mají dělat mladí, co mají dělat i zkušení a schopní tam, kde kultura je obchodem a kde vládne „svobodné podnikání“?

Na pozadí těchto obrázků ze zemí kapitalismu si teprve jak náleží uvědomujeme rozdíly mezi nimi a námi. Ve Francii se nemají mladí autoři, noví dramatikové kam obrátit. U nás je přímo honička za novými dramatiky. Všecko se dělá, aby především původní nová tvorba byla podporována, favorisována, podněcována. A ne jen platonicky. Také prakticky, reálnou pomocí. V Rakousku nejen nadaní, mladí, dokonce však i starší a zkušení herci chodí od divadla k divadlu. U nás máme herců, i dobrých, mnoho — a přece je jich ještě nedostatek a není schopného člověka, aby se neuplatnil, aby nenašel příležitost. Ostatně ani není třeba, abychom sami poukazovali na svůj náskok a na všechny nové možnosti, které se nám v socialistické divadelní organizaci otvírají. „Oesterreichische

Zeitung“ (24. XII. 1948) sama porovnává kapitalistickou organizaci svého divadelnictví s organizací v sousední lidové demokracii, která není jmenována, ale jejíž pravé jméno uhodneš hned na prvním řádku. Je to Československo. A poukazuje se na to, že tam je všude přímo znát, jak se kultura dere kupředu, a zvlášť divadlo, jak se objevují noví a noví dramatikové, plní elánu a odvahy sáhnout do horkého, hovořit o dnešku i včerejšku, ale vždy s perspektivou do budoucnosti.

Děje se u nás mnoho v divadelnictví. A dějí se věci dobré. Docela jinak se dnes pracuje, divadlem prostupuje vlna aktivity, probouzejí se nové energie; divadlo se dnes již nemusí bránit, nýbrž je v ofensivě, je v energickém nástupu. I když nás všechny čeká ještě velmi obtížná a odpovědná práce, neuškodí, jestliže ke konci pracovního období jsme nastavili tomuto vývoji kousek zrcadla v několika citacích o situaci divadla v zemích kapitalismu. I tento pohled je pro nás pramenem povzbuzení a důvěry v budoucnost naší divadelní kultury a v budoucnost naší země.

MORAVSKÝ NASREDDIN

ANTONÍN SKÁLA

Před deseti lety 22. května 1939 zemřel dramatik Jiří Mahen.

BYL to pravý kamarád svobody a divadelník duší a tělem. Jiřímu Mahenovi bylo divadlo vrcholným projevem života a umění. Vyplývalo to z jeho temperamentu, z jeho živelné osobnosti, která kolem sebe, v sobě i před sebou viděla jen činnost a dramatický ruch. Mahen dovedl nejen umělecky cítit, ale také divadelně myslet. A tyto své až zázračné schopnosti promítal do celého svého života; jenom tak dovedl řídit a ovlivňovat téměř všechn kulturní a umělecký život brněnský, ale i moravský v letech 1918-1938.

Jiřímu Mahenovi bylo divadlo také velkou životní láskou. Napsal celkem 23 dramatických prací a vydal řadu podmanivých projevů, které byly zvláště v letech popřevratových, kdy v Brně působil jako novinář a dramaturg, středem pozornosti veškeré naší kulturní veřejnosti. Také Mahenova práce jako divadelního režiséra a bystrého kritika vykonala u nás velké, obrodné a průkopnické dílo

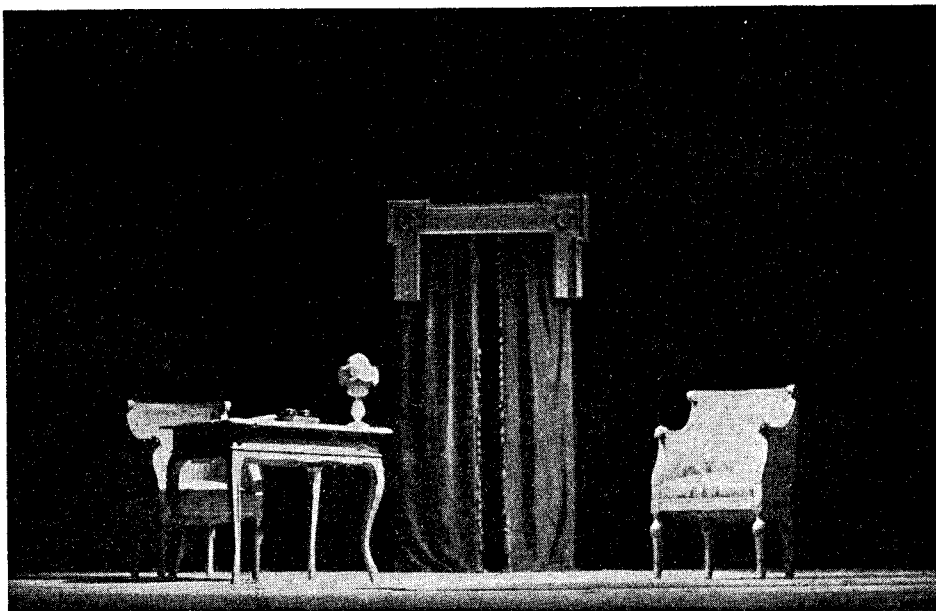
na úseku profesionálního i ochotnického divadla.

Tento obor Mahenovy činnosti není u nás dosud oceněn, ač přinášel mnoho nových námětů pokrokových a nebojácných myšlenek průbojných, které šířil kolem sebe, štědře rozdával a vytrvale jimi povzbuzoval. Mahen se řídil zásadou: Básník dělá z viditelného světa symboly a typy, režisér ze symbolů nový, viditelný, ale lepší svět dneška.

B E S E D A:

„I chytrák se spálí“

Jaroslav Pleva

*Scéna ze hry Vl. Lebedy „Volský případ“
(Městské a oblastní divadlo v Ml. Boleslavi)*

Mahen patřil v prvním desetiletí po světové válce mezi nejnadanější a neobětavější propagátory divadla. Nebylo snad jedné porady, schůze, ankety, aby na ní nepronesl strhující projev, nebylo kursu, sjezdu nebo divadelní školy, aby o vstupní referát nebylo požádán Jiří Mahen. Máme ještě v živé paměti jeho přednášky o vytváření postav a divadelní režii na ochotnických kurzech, kde mezi posluchači vyvolával svým živým temperamentem představy nejružnějších typů lidí, jež pak s účastníky kursu jevištně oživoval. Byl to vzácný divadelní teoretik a dobrý praktik. Mahenovy divadelní zkušenosti z jevištní a učitelské praxe najdeme shrnuty v obsažných a vtipných, nabádacích glosách: „Režisérův zápisník“. Jsou to žhavé poznámky k divadelní režii, které svým vtipem a mistrným nápadem pronikají až k samým tajům tvořivého umění jevištního. Některé odstavečky mluví přesvědčivě za celé kapitoly, ne-li knihy. Sbírka Mahenových proslavů „Před oponou“, jsou autorovy myšlenky z údobí 1919—1920, kdy v Brně působil jako dramaturg Národního divadla a uskuťečňoval v Redutě komorní hry, v nichž přibližoval obecnému živému úvodníky, komedie moderních dramatiků. Touto novou literární formou ukazoval ochotníkům, jak mohou vstupním proslovem přiblížit neznámého autora a každou hru zaktualisovat.

V prvních letech popřevratových útočil Mahen na všechny strany, aby zajistil podmínky kulturního života, zvláště divadla. Svými nebojácně polemickými publikacemi, jichž 8 shrnul pod nejrůznějšími pseudonymy do knihovničky „Nápady a výpady“, dotýkal se všech živých potřeb divadla. Pokusil se tu řešit divadelní otázku, načrtával zde divadelní řád (Jak se dělá divadlog), poučoval o struktuře dramatu básníky a diletyanty (Moderní drama snadno a rychle). A ve svém pozdějším výboru próz z let 1909—1925), nazvaném vtipně „Člověk ve všech situacích“, shrnul bystré nápady, malé básně v próze a roztořmilé životní záběry.

Za Štechovy éry byl Mahen dramaturgem brněnského divadla, na dramatické konservatoři učil až do roku 1924. Své metodické zkušenosti z dramaturgie, režie a rozborů světových dramát vtělil do učebních osnov pro dramatické konservatoře a formuloval je pro potřeby ochotnického sebevzdělání v článcích: „Poslání ochotnického divadla v menších městech a na venkově“ (Česká osvěta: 1926—27), „Herecké umění a ochotnictvo“, (Čsl. divadlo: 1928), „Co má vědět každý herec a každý ochotník“ (Osvětový věstník Brněnska: 1925).

Mahen osvětář, dramaturg a divadelník projevil se také svými 23 jevištními skladbami jako dramatik, o němž F. X. Šalda řekl: „Co to stále mají s tím imperialismem, vždyť ten chlapík je dramatik každým coulem. Vidí růst trávu a je z toho drama.“ — Mahen častěji připomínal, že divadlo má stát v popředí veřejného života, protože divadlem se nejlépe projevuje zušlechťující vliv na člověka a jeho dobré působení; divadlo doplňuje výchovu dospělých, je tedy nutnou součástí státní politické výchovy.

Mahen svými prvními dramatickými pracemi (Ivanův konec, První deště, Janošík) stal se brzy dramatikem mužského mládí; ženské postavy jenom přihrávají mužským hrdinům a nejsou nikdy protagonisty dramát. Mahenovi hrdinové jdou vždy za vnitřním hlasem (Mrtvé moře, Dezertér) a reagují na útok z vnějška; Mahen raději ve svých dramatech, kde pátrá vášnivě po nové formě a nových výrazových prostředcích, hledá vždy přípravu a odhodlání k boji než sám bojový úder. A jeho komedie usměvavého i bolestného mládí, zvláště pak hry z prostředí studentských proletářů (Ulička odvahy, První deště, Píseň života, Chroust, Generace, Lavička) odpovídají vždy nebojácně na myšlenky, o něž zápasilo zvláště tehdejší mládí a zahajovalo svůj očištný boj.

Podíval-li se Jiří Mahen svým dramatem „Mrtvé moře“ na vzdor českého člověka v 18. století dříve na Litomyšlsku (Mahen tu výslovně připomíná, že tu nejde o divadlo, nýbrž o dramatickou podívanou¹⁾), pak svým starším dramatem „V pas-ti“ podíval se směle do společenských poměrů a mravních vztahů na české vesnici před první světovou válkou.

Mahen si vysloužil titul „Moravský Nasreddin“, stalo se to za jeho scénickou zábavnou humoresku o orientálním soudci, jehož jméno dalo název komedii: „Nasreddin“. Neprávem upadly u nás v zapomnění tři poslední komedie Mahenovy: „Rodina

1934“, která má dva díly: I. O maminku a II. Vyzkoušení přátelé; v době nejhlubší hospodářské krise kreslí Mahen rozvrat úřednické rodiny ve městě, kterou dovede zase stmelit matka-žena, a to prací svých rukou a za pomoci nejmladšího syna. Poslední dramatická práce Mahenova „Mezi dvěma bouřkami“, která měla před časem premiéru v Realistickém divadle v Praze, je sice jen prázdninová epizoda z venkovských lázeňek, ale najdeme v ní nejen útok na měšťáckou faleš, ale je v ní utajeno mnoho symbolického napětí. Hra byla vytištěna před okupací; ale na knihkupecký trh přišla podle přání autora až po premiéře, ovšem také po autorově smrti. Vyšla nákladem Družstevní práce v Praze.

Jiří Mahen zemřel před desíti lety ve věku 57 let, ale znamení mladosti ve svých pokrokových názorech, ve svém průbojném temperamentu, ve své ohnivé výmluvnosti si zachoval i po své padesátce. V českém divadelnictví vybojoval si svým nadše-

ním a žhavým smyslem pro divadlo velmi čestné místo, které není u nás dosud náležitě zhodnoceno. V našem úsilí o socialistický realismus na jevišti vykonal Mahen velký kus umělecké práce, protože vytvořil svým kritickým realismem pozoruhodný stupeň vzestupu k našemu dnešnímu výchovnému cíli na všech divadlech.

Činohra Stát. divadla v Brně má ve svém štítě: „Mahenovo divadlo“, ochotnický okrsek ÚMDOČ v Prostějově nese název „Mahenův okrsek“ jako vzpomínku na tamní Mahenovo profesorování. To však jsou jen vnější formy a doklady Mahenova působení na Moravě. Dnes bychom potřebovali, aby Mahenovo nadšení a jeho zápal pro umění a pokrok v životě, pro realismus a socialismus na divadle, jeho veliká láska k divadlu jako neaktuálnější forma práce lidovýchovné vešla nám všem, kteří to s divadlem myslíme dobře, do mozků a srdcí, k splnění a naplnění duchovního dědictví Jiřího Mahena.

NOVÉ CESTY K DRAMATICKÉMU UMĚNÍ

DUŠAN SLEZÁK

ROVNĚŽ na vysokém učení dramatickém v Brně zavedli jsme, jako mnozí jiní, socialistické soutěžení. Osvědčuje se nám. Z počátku byly některé zjevy, které nasvědčovaly „honbě za body“. Ostatně, při tomto způsobu práce a jejího oceňování — převádění do číslic — bodovacího systému, k takovým výkyvům občas někde vždycky dojde. Zpřesnila se docházka do přednášek — jsme dosud s t u d e n t i herci a režiséři — za pozdní docházku je ztráta bodů a to přísně, odměřeně podle doby opoždění. Byli bychom rádi, kdyby se také pozornost v hodinách vyučování i v divadelní praxi zvýšila. Ve vyučování to ovšem nezáleží jen na posluchačích, nýbrž velký podíl má přednášející profesor a jeho pedagogické schopnosti.

Pozornost a klid v přednáškách souvisejí přímo s uměním zaujmout posluchače pro obsah přednášky, tedy přednášet poutavě. Toto umění není každému dáno stejnou měrou. Ovšem také při přednáškách profesora, který má všechny předpoklady úspěchu své práce, vyskytují se případy školácké klackovitosti a nekázně posluchačů. Sledujeme kriticky příčiny nedostatku jak kázně posluchačů, tak pedagogických vloh profesorů, abychom pomocí získaných zkušeností mohli hledat východiska. Je pozoruhodné, jak někteří jednotlivci, které neupoutávají školské theoretické rozborů, projevují aktivitu v pracích a jednáních pro zabezpečení pravidelného chodu Divadelního studia. Ale vycházíme z předpokladu, že nová generace divadelníků musí ovládat základy esthetiky. Proto je před námi jako jeden z hlavních úkolů, vhodně pedagogicky podávat žákům problémy esthetiky, abychom v nich vzbudili zájem o ně a diskusemi rozšiřovali jejich znalosti a zpřesňovali jejich kritický názor.

Stejně obtížnou prací, vyžadující především trpělivosti, je výchova k neúchylné kázni v divadelní praxi, při představeních. Nastudovali jsme a hrajeme složitý jevištní tvar, scénické pásmo, složené z řady proměn. Byť jsou jen náznakové, nepatrné, je obtížné provádět tyto proměny v průběhu před-

stavení technicky tak dokonale, aby nerušily atmosféru představení hlukem, probleskáváním pomocných osvětlení skulinami horizontu atd. Nesnažíme se nalhávat si, že to všechno děláme dokonale. Naopak, podrobujeme ostré kritice každý projev nekázně herecké i technické. Podařilo se nám udělat představení tak dokonalá, že umělecký vedoucí Divadelního studia i režisér pásma projevili souhlas s úrovní provedení, majíce na zřeteli, že umělecká úroveň tohoto studia je úrovní vysoké školy dramatické. Hodnoty hereckého projevu kvitoval s povděkem také rektor vysokého učení. Naproti tomu — opakujeme to bez obalu a bez obav — uvědomuje si hned po jednotlivých představeních jejich závažné nedostatky a hledáme cesty — dobrou vůlí, domluvou i pokáráním — k jejich odstranění. Děláme si všechno sami a pociťujeme tedy na vlastní kůži, jak obtížné je provést do všech podrobností dokonalé představení, jak nekázně každého jednotlivce poškozují výsledníci. Pokoušíme se tedy vychovávat sami sebe k tomu, aby každý z nás jako divadelní pracovník dokázal udržet se v plné kázni, i když jeho vlastní fyzický a duševní stav právě v ten den a tu hodinu, normálnímu lidskému stavu neodpovídá.

Překonali jsme mnohé obtíže, než nám bylo umožněno hrát pro široký okruh obecnstva. Nyní si organizujeme představení pro školy, závody a kulturní organizace. Zástupci dělníků i studentů ocenili kladný přínos představení pro výchovu lidí a odměnou zato nám pomáhají organizovat představení. My pak všichni, studenti, učící se umění dramatickému, učíme se stykem s různorodým obecnstvem, neboť nejen obecnstvo dělnické a studentské je různé, ale každé představení má různorodě odstíněné obecnstvo, vždy s jinou vnímavostí, chápavostí a psychickou náladou. Toto všechno jsou zdroje, ze kterých získáváme zkušenosti. A tento zisk je asi jedním z nejdůležitějších, které nám má škola a její divadelní laboratoř poskytnout.

*Jan Sládek: Scéna z Jiráskovy hry „Jan Roháč z Dubé“ — Realistické divadlo, Praha
(Snímek: archiv Realist. divadla)*

PRŮKOPNÍK VÝVOJE OCHOTNICTVA

FRANTIŠEK SÍLA

Před patnácti lety zemřel předčasně spisovatel Vojtěch Kristian Blahník. Jeho práce pro české ochotnictvo a tím i celé naše divadlo, nebyla ještě správně oceněna a doceněna. Výročí úmrtí V. Kr. Blahníka je nám příležitostí k bližšímu poznání této významné osobnosti lidového divadelnictví.

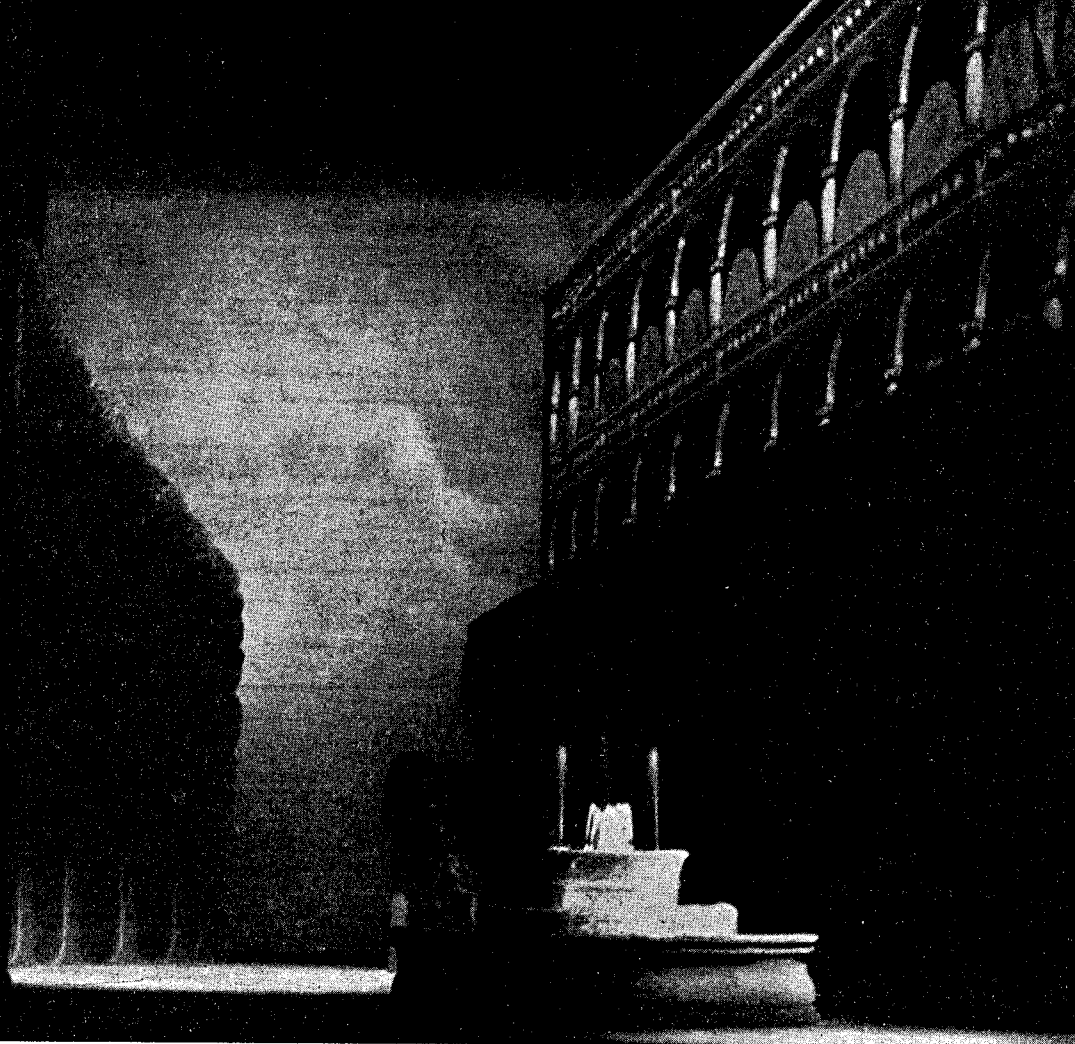
Red.

MILOSTIVÝM létem nazval V. Kr. Blahník období schůze ÚMDOČ v roce 1922, kdy byl jmenován čestným členem naší organizace. O dva roky se zmýlil. To Milostivé léto bylo v roce 1920, kdy na vybídnutí Ad. Weniga vstoupil do Matice divadelní a odtud do ÚMDOČ. Osud pravidelně skrblicky odměřující českému ochotnictvu, dopustil tehdy aby mu byl dán v Blahníkovi dar, který vyvolal závist bohů.

Všestranné vzdělání, duchaplnost, bystrý úsudek, myšlenková pohotovost a příjemný hlas předurčovaly ho k mimořádným řečnickým výkonům. A tyto bohaté prostředky dal cele do služeb svého nadání učitelského. Absolvoval přes tisíc přednášek po celé republice a seznamoval ochotnictvo s novými směry režijními i inscenačními. V době, kdy český ochotník mimo příručku Čvančarovu a nedostupnou již knihu Šlechtovu „Ve službách Thalie“, neměl jediného díla z oboru divadelní theorie, přinášel Blahník bohatou zeň z cizích literatur i vlastní poznatky. V praktických cvičeních seznamoval posluchače s naukou o dechu, o hlase, přednesu a režii, dějinách divadla, kostymování, výpravě a líčení.

Ochotníci pracovníci odchovaní Kolárovským romantismem a seznamující se teprve se zásadami jevištního realismu, dozvídali se tu poprvé o režisérovi pojetí, které může dáti hře různý smysl, s úžasem viděli provedenou aktovku třikráte a vždy jinak s jinou tendencí. Byly to pro ně objevy až potud neznámé. Po prvé slyšeli, jak má režisér vyhledati ve hře myšlenku autorovu, jak ji sledovati v jednotlivých výstupech, jak tyto utřídit na důležité a vedlejší, jak pracovati s kontrasty, jaké okolnosti působí na volbu vhodné inscenace.

Často musel V. Kr. Blahník vykládati ochotnickou abecedu, pracně klestiti cestu džunglí chyb, manýr a zlozvyku, od nekultivovaného hlasu až po líčení.

Frant. Tröster: Scéna (8. obraz) Puškinovy hry „Boris Godunov“ — Městské divadlo na Král. Vinohradech (Snímek: archiv Měst. div.)

Jako režisér hájil vždy zásadu kompromisu mezi svou představou a schopnostmi herce. Dal mu roli přečisti, převzal z jeho podání všechny klady a vyloučil jen to, co by rušilo pojetí. Nikdy herce nepředělával, jen usměrňoval. Trval na hercově individualitě. Bývalo nám požitkem dívat se, jak během prvních zkoušek se mu hrnuly nápady. Významný náš kritik, Jindřich Vodák, si V. Kr. Blahníka velmi vážil a navštěvoval všechny jeho premiéry.

V umělecké práci i v soukromém životě stál V. Kr. Blahník vždy na levém pokrokovém křídle. Vyhledával nové, mladé talenty, upravoval jejich hry a upřímně jim radil, veden snahou, aby mohli shlédnouti své prvotiny v jevištním provedení. Byl iniciátorem systematického školení ochotnictva. Krátké, málo instruktivní, kursy nahražoval dlouhodobým školením.

V. Kr. Blahník stal se prvním docentem na dramatickém oddělení státní konservatoře, své přednášky rozvedl pak v mohutný spis „Světové dějiny divadla“, vydané Aventinem. Podnes jsou vyhledávanou pomůckou všem, kdož pracují v kterémkoliv oboru. Ve spise „Tylův had z ráje“, zachytil nám velmi podrobně a všestranně prostředí, v němž J. K. Tyl žil, pracoval a umíral, obohativ jeho životopis o některá fakta, dosud neznámá. Stejně svědomitě vykreslil osobnost nešťastného Václava

Thama, Tylova předchůdce. Další Blahníkova díla „Umění divadelní“ i „Smysl a podstata divadelního umění“, obohatila naši theoretickou literaturu mnohými, novými myšlenkami.

Po léta pracoval Blahník na vytváření divadelního zákona, nejprve v ÚMDOČ, později v Masarykově lidovýchovném ústavu. Zde velmi působilo kouzlo jeho osobnosti, které vytvářelo srdečné a přátelské ovzduší ve schůzkách profesionálních herců s ochotníky a pomáhalo odstraňovati příkré rozpory sobeckých zájmů.

Je přirozené, že duch, tak převyšující své okolí, nutně vyvolával závist těch, u nichž velikášství nahražovalo nedostatek znalostí. Uměle byla vyvolána prudká kampaň, která ho měla odstraniti z veřejného života, způsobila však jen neblahou roztržku, po dvanáct let brzdící vývoj českého ochotnictva.

Jedenáctý červen roku 1934 nelítostně zmařil tento veliký život, znemožnil práci konanou v radostném rozdychtění, způsobil krutou bolest jeho osobním přátelům a těžce postihl celou velikou obec českých divadelních amatérů. Velký učitel, rádce a nejpřímnější přítel českého ochotnictva po prvé, ale neodčinitelně, zarmoutil všechny, kdož k němu vzhlíželi s bezmeznou důvěrou a láskou.

Dnes již jen vzpomínáme a snažíme se pracovati v jeho intencích.

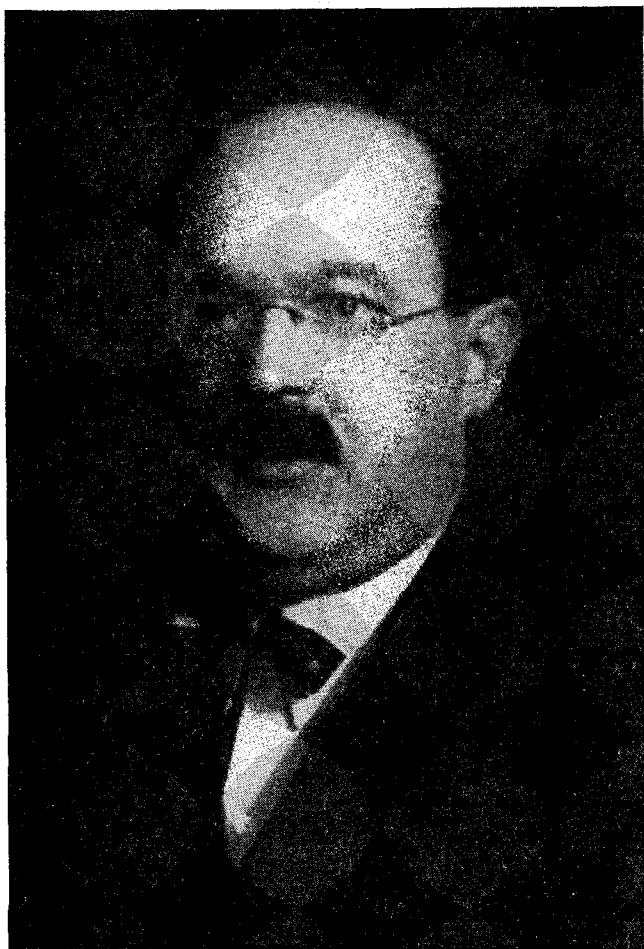
HRÁLI JSME S BLAHNÍKEM...

FRANT. POKORNÝ

BYLA to věc, ne-li přímo neslýchaná, tedy zcela jistě neobvyklá: pražský okrsek ŮMDOČ vysílal k pohostinské hře na sjezd renomovaného okrsku venkovského t. zv. reprezentační soubor a nedal mu hrát ani obvyklou Maryšu, ani tradiční Naše furianty, nesáhl ani po Kolárovi, ba ani po Tylovi — svolil zcela nečekaně, tak říkajíc revolučně k nastudování Shakespeara. Tedy nová písnička v patri-archálním pražském dramaturgickém kolovrátku ochotnickém — jistě práce a nikoli laciné vítězství hominis novi, V. Kr. Blahníka. Ten totiž prosadil a zrežíroval slavný náchodský Večer tříkrálový v podletí 1920. Jeho švagr, Josef Wenig, mu tenkrát nejen navrhl, namaloval a při hře postavil dekoraci, ale dokonce i půvabnou hudbu zkomponoval.

*V. Kr. Blahník nekochal zrovna takové improvi-
sované soubory, jak si je zvykl okrsek čas od času
k onačejším příležitostem sestavovat, naopak se
bránil za celé své činnosti proti nim. Říkal: „Ne-
shánějte — leckdy s bídou — tlupu lidí, cizích si
většinou osobně a herecky zcela jistě různorodých,
s nimiž si pak chudák režisér, kterému je neuváž-
livě hodíte na krk, ztěžka poradí při kratičké stu-
diijní lhůtě a ponechá s resignací zdar představení
a svoji dobrou pověst pochybnému osudu k rozhod-
nutí. Buď dejte vybrat herce jemu, nebo ještě lépe
se dejte reprezentovat osvědčenou, úspěšně již se-
hranou jednotou pod jejím vlastním režisérem...“*

*A prokázal pravdu své zásady prakticky. Hned
po svém náchodském debutu se dal do práce s těmi
členy souboru, kteří nebyli organizačně vázáni na-
pevno jinak, a již v září toho roku se na lilipután-
ském jevištku Občanské besedy smíchovské před-
stavilo embryo jeho pozdější „Šmíry“, která pak
po čtrnáct let s Blahníkem působila jednak jako
samostatný ucelený soubor, jednak jako nivelisu-
jící jádro rozsáhlejších ensemblů, potřebných právě
k významným představením. Jistě se leckde ještě
vzpomene na krásnou spolupráci a velmi čestné
úspěchy kolektivů z Jiráskova Otce, Dykova On-
dřeje a draka, Hermanova Velkého pátku, Vobor-
níkova Jeronýma Pražského, Vrchlického Twar-
dowského, Ladeckého Dvou světů, Mahenova Jáno-
šíka a Mrtvého moře, Koptovy Revoluce...*

Vojtěch Kristian Blahník (z r. 1932.)

*Ani v těch velkých kolektivech neznal Blahník
přijímání osob, řečeno po biblicku, a nedal se v té
věci ovlivňovat. Získal si hned v počátcích svého
působení tolik uznání u poctivých ochotníků, byť
i svých odpůrců, že se volky nevolky bez námitek
a bez indignace každý podroboval jeho vedení.
Orskoví předsedové se ochotně oblékali do pouhých
Josefů z Arimatie a cizí, jinak velmi sebevědomí
režiséři s chutí hráli žoldnéře, bezejmenné sedláky
a sklepníky. Byla by to pěkně navršená stovka her-
ců, jež prošla Blahníkovým cvikem jen v pražských
představeních jeho „Šmíry“. A velmi těžko by už
bylo dnes lze zaregistrovat všechny ty libeňské, vy-
sočanské, žižkovské, hradčanské, břevnovské, lito-
měřické, slovenské a jiné jednoty, jimž kdy reží-
roval bez spolupráce „Šmíry“ jejich vlastní sou-
bory. Tenkrát si bez skrupulí zahráli s ochotníky
i Jaroslav Hurt, Jiří Steimar, Jaroslav Vojta, Ale-
xander Třebovský, Hermína Vojtová — a byl by do
Blahníkovy libeňské inscenace propůjčil svého
Hamleta i Eduard Vojan, kdyby to nebyla zmařila
předsmrtná mistrova choroba. Dánského prince za-
hrál pak libeňským za něho Bedřich Karen.*

*Tak tedy ta práce... Užší „Šmíra“ nebyla cvi-
čena jen prakticky zkouškami a představeními.
Blahník ji věnoval i soukromý svůj čas a byl
k theoretickému a vnitřnímu školení. Svoje velké
vědění a umění vůbec neschovával jako vlastní
svaté tajemství, nýbrž z něho štědře rozdával, kdy
se to jen hodilo, a tak se třeba i takové rekreační
sedánky u Barvínků na zahradě staly vlastně se-
minářem jeho nejvěrnějších. Tak se podřizovala
divadelní práci Blahníkova „Šmíra“ jako práci ra-
dostné, každodenní, spontánní, vzájemné, ba al-*

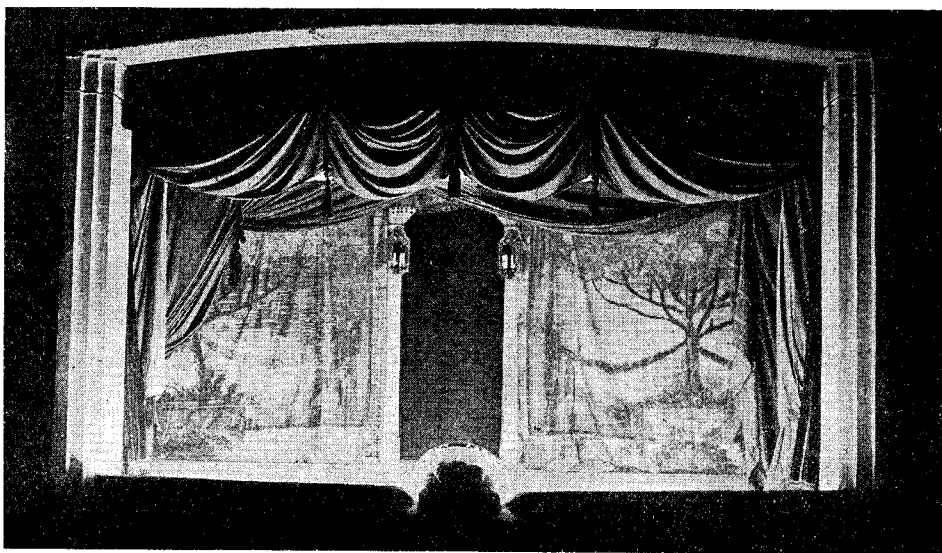
truistické, tedy v dnešním slova smyslu demokratické. Blahník sám nežívil kult své osoby a proto se záměrně stranil též kultu oblíbenců — „Šmíra“ tedy neznala protekčních rolí, ale ani garnitur, ani oborů. Dnešní Tomáš Roh hrál zítra němeho kočího a pozítří burleskního Paginota, dnešní paní Alvingová byla v příští hře stoletou Markytou a pak třeba jen brumlala rebarboru v komparsu. Jevištník, který nebyl spokojen s tímto řádem — a staly se tři, čtyři takové epizody — zůstal se svými postuláty osamocen a přirozeně oslyšen a ve „Šmíře“ nevydržel.

Na zkouškách neparádoval posvátný režisérský stolec, ba nebylo ani zvlášť upravených režijních knih, ani scénářů. Svůj text mnohdy V. Kr. Blahník ve zkouškách ani neotevřel. Nevyslychal pedantsky memorační pensa herců, nekomandoval také pochodová nebo sošná cvičení ensemblu, nýbrž formuloval smysl hry a usměrňoval — často skutečně dirigentskými gesty — dynamiku scén i výkonů. Jeho režimování nebylo reglamá, nebyla to doktrina, nýbrž naplňování života tam, kde vskutku byl, nebo jeho vyvolávání tam, kde ho měl autor sám málo. Ztělesnit úmysl básníkův — to byla prajednoduchá vůdčí zásada Blahníkovy režie. Jeho osobitým, často spolutvůrčím uměním bylo, že dovedl zvolit vždy správnou cestu k tomu pro svůj celek a označit každému herci prostředky nejvhodnější jeho naturellu. Ocenila to i kritika, nejvýstižněji Jindřich Vodák v nejednom svém referátu — na př. v referátech o našich premiérách her Čestmíra Jeřábka „Circus maximus“ a „Nové vlajky“, jimiž jsme časově i úrovní předstihli oficiální premiéry brněnské, nebo o Bernsteinově Zrcadlové galerii, Opravilové Havarii a j. Úmysl básníkův, pointa nebo tendence jeho díla diktovala přirozeně i úpravu textů a sled výjevů. Blahník se při tom neohlížel ani na tradici, ani na ulevení hercově mozku, byl svrchovaně šetrný k autorovi, ale nebál se ani škrtů a resolutních úprav. I v tom byl spolutvůrcem úspěchu díla.

Představení samo se vždy chystal Blahník sledovati s hlediště. Hartusíval: „Při hře se nemá režisér

potloukat za kulisami a trémovat nebo rozčilovat herce. Po generálce to odevzdám inspicientovi a vy se z toho vylžete, jak chcete.“ Ale nikdy to nevydržel. Přehlédnuv před začátkem oblečení a masky a porozprávěv s Franklíčkem, proslulým maskérem, chopil se automaticky knihy a stal se nejobětavějším inspicientem. Řídil změnu scény, světla, nástupy, zvukovou kulisu, bubnoval, střílel — to nikdy nesvěřil jinému — zvonil klekání, pískal, zahajoval rebarbory. A nebylo-li třeba něčeho takového, dávala-li se „tichá mše svatá“, jak označoval hry a scény komorní, aspoň věčně zaujat někde v koutku naslouchal a láskyplně se po svých hercích díval, mlčky, dojatě. Teprve s koncem kusu se vrátil i jeho tryskavý humor a tu si ulevil: „Dobře jste to dělali, neřádi!“

Při volbě repertoíru měl rovněž svoji zvláštní praxi. Zvolil za vrchol období nejraději původní premiéru nebo věc klasickou, obzvlášť bedlivě připravenou. To byl na př. Jiráskův „Otec“, Shakespearovo „Konec vše napravit“, Hermanův „Velký pátek“, Jeřábkův „Circus maximus“, téhož autora „Nové vlajky“, Molièrův „Misanthrop“, Mahenova „Píseň života“, Bernsteinova „Zrcadlová galerie“, Ibsenova „Strašidla“, Kvapilova „Oblaka“, Opravilové „Havarie“, Vrchlického „Twardowski“, Ladického „Dva světy“, Zeyrova „Stará historie“, Stodolův „Blankytný encyán“ a j. S tímto centrem saisons pak jakoby dal soutěžit ostatnímu nově studovanému nebo obnovenému repertoíru. To byly hry hodnotné, po výtce málo známé, dlouho nehrané, původní i překlady: Tylův „Chudý kejklíř“, Sabinův „Inserát“, Macháčkovi „Ženichové“, Svobodův „Útok zisku“ a „Ubíty drak“, Šubertova „Láska Raffaelova“, Jiráskova „Kolébka“, Bubelové „Pohár“, Scheinpflugův „Mrak“, Boehnelovo „Krahulíkovu nakladatelství“, Medkovo „Srdce a válka“, Langrův „Grandhotel Nevada“, Zápolské „Rosnička“, Juškievičova „Velká výhra“, Rostandovi „Romantikové“, Strindbergovy „Velikonoce“, Galsworthyho „Okna“ a mnoho jiných. Jako ventil herecké chuti a dravosti nebo pro letní a silvestrovské představení se objevili i Štolba a Šamberk, La-

Scéna ze hry F. A. Šuberta „Láska Raffaelova“ v režii V. K. Blahníka — (Malostranská Beseda 1924)

biche a Hennequin, ba dvakrát i Kadelburg, arci vždy se svrchovaným vkusem a decentně traktování. Mnohý úspěšný večer přinesly i jednoaktovky, najmě ruské. Čechovo „Nabídnutí snatku“ bylo na př. hráno nejčastěji vůbec, t. j. dvacetosmkrát; Rostandovi „Romantikové“ docílili 18, Bilibinova „Slušnost“ a Hennequinův „Poplašný zvonec“ po 12, Jiráskův „Otec“ a Daviesova „Zdravá nemocná“ po 9, Hermanův „Pan major“ 8 představení.

Stylovost dekorační výpravy bývala oříškem nejtvrdějším. Kde to bylo lze, ukázal Blahník svůj vtip a znalosti i po té stránce: ve Slaném, v Táboře, v Náchodě, v Uranii, Švandově divadle, v Latoměřicích, v žižkovské Masarykově síni, na scénách přírodních. Ovšem na chudě fundovaných scénách nájemních a ve vojenských zátiších se vařovalo z vody, které se dodalo zdání silnější polévky závěsy, věčně sem a tam stěhovanými. Tragikomické rozčarování nám připravilo Městské divadlo v Mostě, kde pro Jiráskova Otce nesehnali v r. 1922 dekoraci české vesnice. Kruťák Divíšek tu chtěj nechť připravil na buben krásný bavorsko-tyrolský hrazděný jednopatrový grunt...

Blahník nebyl autokrat, byl přítelem diskuse, v níž se názory třibily a ujasňovaly, a nejen re-

pertoirový návrh, nejen herecký nápad převzal od svých vychovanců. A byl-li vůdcem, byl vůdcem voleným, uznávaným pro své umění a milovaným pro svou družnou, konciliantní, veselou povahu, pro svůj neobyčejný osobní charm. Práce s ním byla leckdy vyčerpávající, ale byla radostná, plná nálady, chuti a vděku. Na Slovensku, kde byl bez nadsázky hýčkáán, byl majstrem Blahníkem, poslední apelací — nám byl tajemníkem, byl Vojtíškem...

Hráli jsme s Vojtíškem čtrnáct let. Zahráli jsme mu 80 her ve 365 představeních 421krát. Tak prostě se to dá vyslovit a vešlo se to do dvou malých, už vetších, jeho lékařským rukopisem popsaných notýsků, kde sám vedl statistické záznamy a jež jsou sporé a větrající trosce jeho „Šmíry“ drahou relikvií. Jaká škoda, jaká nesmírná škoda, že už 15 let o něm hovoříme v minulém čase. Tenkrát v roce 1934, zdrcen neuvěřitelnou skutečností, jsem nadepsal článku v Ochočnickém divadle podle Horáce „Trvalejší, než kov...“ Měl jsem pravdu. Po závistnících a odpůrcích přišli napodobitelé, žáci, následovníci a pokračovatelé. Jde se dále cestou a s jeho duchem. A to je jedině radostné v tom dnešním teskném vzpomínání.

ZAHRAŇIČNÍ PŘEHLED

Hra laureáta Stalinovy ceny N. Virty „Spiknutí zatracených“ byla uvedena na scénu Státního akademického malého divadla, vyznamenaného Leninovým řádem. - Gorkého velké dramatické divadlo v Leningradě nastudovalo hru laureáta Stalinovy ceny K. Simonova „Cizí stín“. - Moskevské státní divadlo, nesoucí jméno Lenin-ského Komsomolu, nastudovalo hru bratří Turů „Palác ve slepé uličce“, jež vypravuje o spiknutí diplomatů jednoho imperialistického státu proti míru. — Čtyřicet let divadelní činnosti Wacława Nowakowského oslavuje s jubilem celý polský kulturní svět. Nowakowský zahájil svou divadelní dráhu v Lodži, kde vytvořil význačné postavy v dramatech Krasického a zejména v Mickiewiczových „Dziadech“. V pozdějších letech kromě své herecké činnosti působil také jako režisér a vedoucí divadel. Nowakowského, který byl dříve horníkem, přišla pozdravit také hornická delegace. — Stát. divadlo polské armády uvedlo v Lodži Fadějevovu „Mladou gardu“. Účinkují v ní žáci dvou nejvyš. ročníků lodžské Vysoké divadelní školy. — Museum uměleckého průmyslu uspořádá velkou výstavu krakovského divadla. Bude to přehlídka činnosti tohoto divadla, od jeho založení až do nejnovější doby. Krakovské divadlo má v dějinách pol-

ského divadelnictví vedoucí místo. — Bulharské drama Orlina Vasileva „Trevoga“ bude hráno v Moskvě v divadle „Drama i komedie“. — Národní divadlo v Sofii vybralo pro novou sezónu tyto sovětské divadelní hry: „Sněhulák“ V. Ljubimové, laureátky Stalinovy ceny z r. 1949, „Vlk a sedm kozlůtek“ Mariana Kovala a „Hlína a porcelán“ A. Grigulise. Nyní připravuje premiéru hry „Veliká síla“ B. Romaševa, laureáta Stalinovy ceny z r. 1948. — Ve Švédsku vyšla „Technika dramatu“ od H. Divermana pro dramatiky a návštěvníky divadel. Autor rozbírá na 275 stránkách problémy dnešního divadla s hlediska návštěvníků i autorů nových her a sám pomáhá v jejich řešení. — Smrt Maurice Maeterlincka v Nice dne 6. května t. r. dala belgickému a francouzskému tisku podnět k řadě nekrologů, vzpomínek a zpráv o tomto zesnulém sedmaosmdesátiletém nestoru belgické francouzské literatury, jehož jazyk je rysoce oceňován Francouzskou akademií pro svou čistotu a jasnost a jehož literární tvorba dosáhla světového ohlasu. — Královské divadlo v Kodani je pasivní. Jeho schodek stoupl za nynější sezóny na více než 4,000.000 dánských korun proti 3,9 milionů loňské sezóny. Stálá státní podpora divadla činí půl milionů; ostatek je hrazen

z mimořádné státní výpomoci a z výnosu fondů. — „Prodanou nevěstu“ hodlá na jaře 1950 hrát opera v Tampere, druhá nejlepší finská scéna. — Také Neapol bude mít stálé divadlo. Bude to Teatre d'Arte, zřizované z podnětu společnosti neapolských novinářů. — Černošská opera „The Troubled Island“ (Nešťastný ostrov) měla světovou premiéru v newyorské „City opera“. Její uvedení má velký význam v historii americké hudby, poněvadž je to opera současného amerického hudebníka, černošského skladatele Williama Grantlanda, kterému se po desetiletém úsilí podařilo, že skutečně byla provedena. Libreto k ní napsal slavný černošský básník Langston Hughes. Jejím námětem je historie černošského odboje v roce 1803. — Goethova „Fausta“ nastudovalo zároveň divadlo v Basileji a v Curychu. Obě inscenace, přestože jsou velmi rozdílné, osvědčily se jako velmi úspěšné a měly velký ohlas jak u obecnosti, tak u kritiky. — „Velký Romulus“ je název komedie F. Dürrenmattse, kterou nastudovalo basilejské městské divadlo. Je to již druhá Dürrenmattsova hra na této scéně. — V Ženevě mají obdobu našeho někdejšího nejmenšího Divadla 99, a to „Théâtre de Poche“ (Kapesní divadlo).

TURGENĚVOVA POVÍDKA NA SOVĚTSKÉ SCĚNĚ

O. Pozdněva

NEDÁVNO uplynulo 130 let od narození velikého ruského spisovatele I. S. Turgeněva a 65 let od jeho smrti. Těchto výročí bylo vzpomenuáno v Sovětském svazu velmi široce a slavnostně. Vachtangovo divadlo v Moskvě uvedlo premiéru divadelní hry „V předvečer“, která byla upravena podle nejvýznamnějšího díla Turgeněvova.

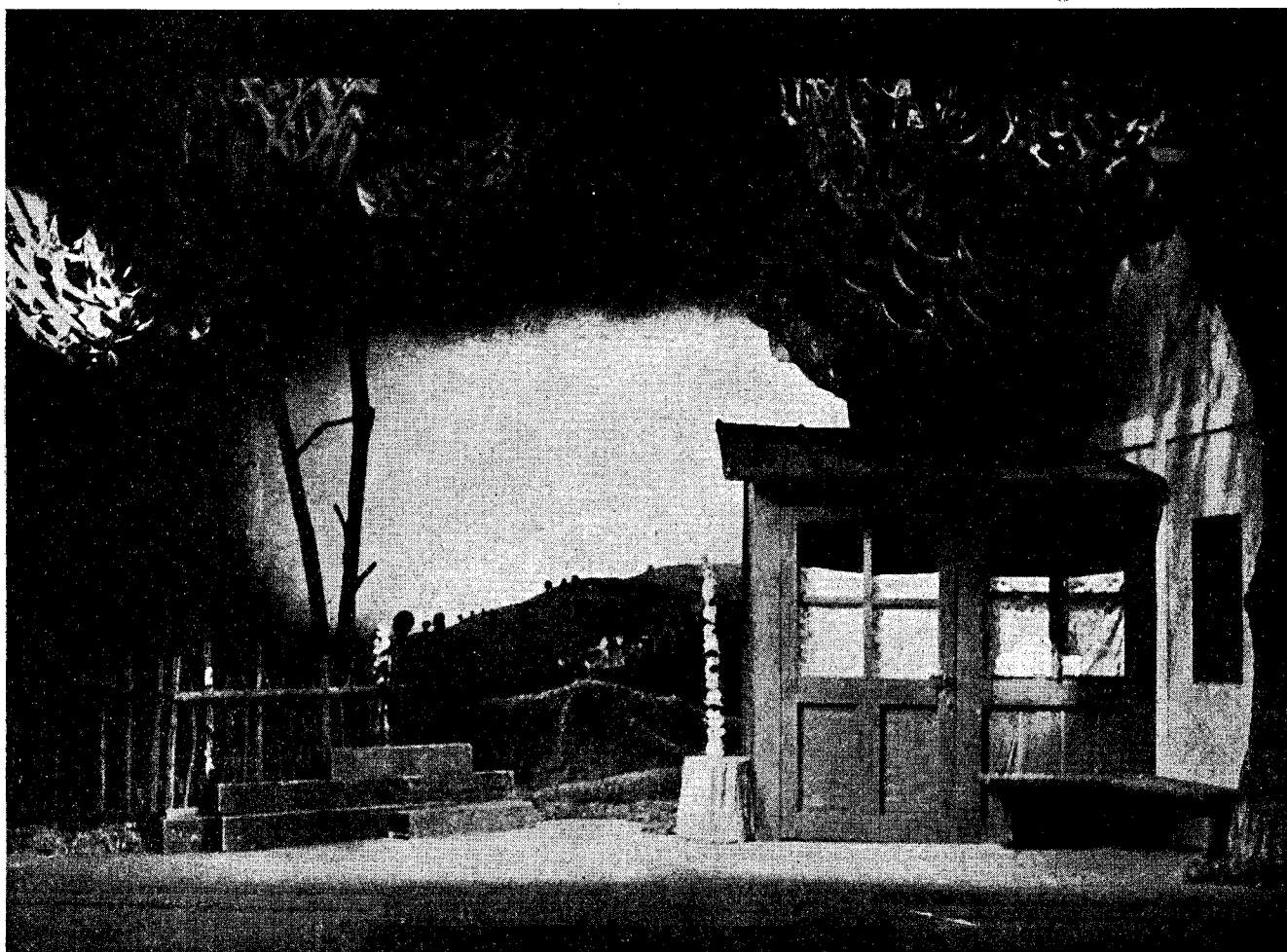
Turgeněv napsal povídku „V předvečer“ před 90 lety. Když byla uveřejněna, upoutala bedlivou pozornost pokrokové části tehdejší ruské společnosti. Hrdinové románu byli nezvyklí: Dimitrij Insarov — mladý Bulhar, nesmírně a sebeobětavě milující svou vlast, která trpěla pod tureckým jhem, bojovník za spravedlivou věc svého lidu, a Jelena Stachová, ruská dívka se vznešeným způsobem myšlení, silné vůle a ušlechtilých tužeb. Nezměrná láska Jeleny k Insarovu, pro kterého opouští svůj dům, rodiče, bohatství a odchází s ním do boje za osvobození bulharského lidu, je do značné míry vyvolána její úctou před osobností Insarova, jeho útrapami a životním hrdinstvím, které vykonal pro štěstí svého lidu. Insarov byl nový obraz, nový typ bojovníka-demokrata.

Je zajímavé, co říká Turgeněvova přítelkyně

Pavla Anněnková o tom, jak veřejnost přijala povídku „V předvečer“.

„Část veřejnosti, která přijala povídku s chválou, tvořila universitní mládež, vědci, spisovatelé a nadšení přívrženci osvobození utiskovaných národů, neboť literátně naladěný tón povídky považovali za správný. Vznešená část naopak byla znepokojena. Žila si klidně, bez zvláštního vzrušení a očekávání reforem, které podle jejího mínění nemohly být uskutečněny a velmi vážně se podívali smýšlení autora, který se dotkl v povídce strašných otázek o právech národů a zákonitosti v některých případech do nebe volající opozice.“

Veliký ruský kritik N. Dobroljubov ve svém znamenitém článku „Kdy přijde pravý den“ píše se zármutkem o tom, že ještě nejsou ruští Insarové, avšak v obraze Jeleny radostně pozdravoval

Jan Sládek: Scéna veselohry K. Dvořáka „Boženka přijede“ — Realistické divadlo, Praha
(Snímek: archiv Realist. divadla)

hrdinskou osobnost, předpovídající jejich zrození, příchod „pravého dne“. Rusko a jeho nejlepší lidé čekali na jeho příchod. Každý den tehdejší skutečnosti byl podle Dobroljubovových slov předvečrem dne příštího, proto i Turgeněv tak výrazně a směle nazval svou povídku „V předvečer“.

Hrdina románu není vymyšlená osoba. Je to obraz, který jest ve svých hlavních rysech vzat ze skutečnosti. Jeho vzorem byl časně zemřelý Mikuláš Dimitrijevič Katranov, rodák ze Svištova. Byl podporován bulharským kupcem a studoval na filosofické fakultě moskevské university. Bulharská kolonie v Moskvě skládala v něho veliké naděje jako v budoucího bojovníka za osvobození Bulharska. Katranov byl také básníkem; jeho práce uveřejnil „Caregradskij věstník“. Kromě toho ve slovníku „Bulharské písně“, vydaném v Moskvě r. 1885, jsou texty, které zapsal Katranov. Zemřel v Benátkách na tuberkulosu stejně jako Turgeněvův Insarov.

Romantické výjevy Insarova a Jeleny jsou ztělesněny nyní na jevišti sovětského divadla. Jelenu hraje mladá herečka A. Gunčenkova, která právě ukončila divadelní studium. Do své první a při tom těžké úlohy vžila se znamenitě. S pochopením a s hlubokým citem, předvádí scénu prvního vyznání lásky Jeleny s Insarovem.

*Výjev ze Stodolovy hry „Marina Havranová“
(Sp. d. o. „Hanka“ Dvůr Králové n. Lab.)*

Jednoho dne se setkávají na letním bytě u staré kapličky. Jelena sem přibíhá, pochopivši, že miluje Insarova a dovídá se, že Insarov odjíždí a že dokonce neprijde se rozloučit. S bolestí tuší, že Insarov bojuje s citovým vztahem k ní, boje se, že Jelena bude překážkou ve splnění jeho povinnosti bojovníka — osvoboditele rodné země.

Tuto scénu, tak důležitou na jevišti, podává znamenitě herec Lukjanov. V jeho provedení je Insarov neobyčejně přitažlivý a šlechetný. S jakousi nesmělostí nedůvěřivě naslouchá vyznání Jeleny, obávaje se uvěřiti svému štěstí, k jehož zřeknutí se nemá sil. Jaký nával radosti a nadšení mění náhle jeho obvyklou drsnost. S každým novým jednáním stále přesvědčivěji kreslí Lukjanov výrazné rysy mladého Bulhara. Jest prostý a veliký, pevně věří ve svůj veliký závazek. Po celou dobu představení cítíme, že Insarov stojí též „v předvečer“ velikých událostí a dění, že pravý život pro něj začne jen tam, ve vlasti, že nastane doba rozhodujících dějinných událostí, až vzplanou ohně lidového povstání.

Se zvláštní silou vyznívá poslední jednání této divadelní hry. Benátky, oslňující krása italské přírody a uprostřed této slávy plesajícího života umírá Insarov, umírá tragicky v rozkvětu sil, nedočkav se splnění svých nadějí. Jelena skrývá své útrapy; za její vnější spokojenosti se skrývá zoufalství, mučivý stesk. „O Bože, dej nám oběma zemřítí, avšak čestnou, slavnou smrtí, — tam na polích jeho vlasti, ne však zde, v této hluché jizbě,“ — tak hovoří ona. V těchto slovech ještě plněji se odkrývá hrdinská povaha Jeleny.

Nové představení znamená opět veliký úspěch Vachtangova divadla. V provedení je zachováno poetické kouzlo Turgeněvovy povídky. Nejvíce se zdařily režisérům R. Simonovovi a A. Galoviči postavy ústředních hrdinů, věrohodně a názorně ukázané v představení, v němž však také celý soubor hraje velmi zajímavě a stylově.

Překrásný dojem zanechají dekorace talentovaného umělce V. Dmitrijeva: živý obraz z okolí moskevské přírody, půvabné interiéry panského domu Stanových. Umělec výborně zobrazil lesk a životní radost benátské krajiny, plamenné barvy jižního nebe i moře, úspěšně kontrastující náladě účinkujících osob.

Největší přednost jižního nebe i moře spočívá v tom, že vzbuzuje vznešené city vlastenectví, lásku k těm, kteří bojují za svobodu své vlasti, nelitující života. Epocha očekávání „předvečera“, tak pravdivě vyobrazená v Turgeněvově románu, dávno již minula pro ruský národ. Spolu s velikou říjnovou socialistickou revolucí přišlo uskutečnění všech nejsvětějších jeho nadějí. S jistotou tvoří a buduje nový život i svobodný lid obrozeného demokratického Bulharska.

Postavy hrdinské a smělé ruské dívky Jeleny a bulharského jinocha Insarova, které sestoupily se stránek Turgeněvovy knihy — byly oživeny na jevišti. Jsou nám drahé, jako vzpomínka na ty, kteří tehdy bojovali „v předvečer“ za naše dnešní šťastné bytí.

M Á L O O M N O H Ě M

POSTAVA DĚJIN OCHOTNICTVA

Dr FRANTIŠEK HERMAN

V Cerhovicích u Hořovic dne 2. t. m. zemřel a dne 8. t. m. v rodném Slaném byl pochován ve věku 78 let spisovatel dr. František Herman, někdejší dlouholetý starosta Ústřední matice divadelního ochotnictva českého, za účasti jejich zástupců a j. delegací.

Téměř před třiceti lety, kdy bylo opravdu zapotřebí velkého nadšení k tomu, aby se myšlenka ochotnického divadla opět povznesla nad zájem soukromý a byla uznána jako součást lidovýchovy, byl spisovatel dr. Frant. Herman jedním z mála schopných a tvůrčích organizátorů ochotnického živlu. Nestačí jen v několikařádkové vzpomínce připomenout vše, čím se opravdu tento bystrý právník a vedoucí finančník pražského magistrátu zasloužil o dnešní rozmach i rozkvět ochot. divadla, jehož organizaci jako starosta ÚMDOČ po dlouhé době jejího tápání znovu oživil a přebudoval. Všestranně podnětnou a neskonale trpělivou drobnou práci, přednáškami i články, vlastními dramaty i veselohrami (Poslední Dúrasové, Velký pátek, Dobrodinci a j.), dále vnitřní pohyblivostí ve všech vrstvách shledával přítele ochotnictva, rozmnožoval jejich řady, jež rostly v nové spolky a okrsky, které pak dále sílily také pomocí svého ústředí, v němž dr. Fr. Herman pečlivě a svědomitě pamatoval na vše a na všechny. Pracoval pro ochotnictvo i na úkor své vlastní činnosti literární, z níž zaujme vás postřehem i lidským obsahem stejně jeho kniha próz „Me-teory a létavice“ jako jeho román „Z jiného světa“.

VALNÁ SCHŮZE PRAŽSKÉHO OCHOTNICTVA

Pražský okrsek Dr F. Hermann a V. K. Blahnika ÚMDOČ konal v neděli 15. května v divadle Mozarteum svoji 41. řádnou valnou schůzi, které byl přítomen za ÚMDOČ její starosta J. Hudeček a četní hosté. Schůzi zahájil předseda Dr M. Bláha, Pěvecký sbor Smetana a recitace vzpomínky na mrtvé. Po přednesených zprávách a to jednatelem, kulturního referenta (zpráva kulturní komise následkem onemocnění jejího předsedy J. V. Gsöllhofera nemohla být podána), organizační komise, matrikáře, knihovni, pokladní a prohlášení účtů s politováním shodně konstatováno, že většina pražského ochotnictva neplní své poslání tak, jak si jeho povinnosti. Pražský okrsek, který je největším okrskem v republice, je rozdělen na 4 obvody, které mu mají ulehčit práci jak organizační, tak i kulturní. Dosud se to podařilo II. obvodu, který zásluhou svých vedoucích činností je toho času na výši a spolupracuje s okrskem ke zdárné jeho práci. Naším přáním je, aby z činnosti tohoto obvodu si vzaly příklad obvody ostatní a jistě pak zmizí ty stesky, které činovníci okrsku ve svých zprávách uváděli.

Přesto, že nebyla účast na valné hromadě taková, jak bylo povinností našich spolků, celkový její průběh nesl se v přátelském duchu, který pak byl zvýšen projevem starosty J. Hudečka, jenž znovu připomněl vyhlášení pětiletého plánu, který je závazný i závazný pro všechny naše ochotníky. Upozornil, aby si zvláště pražské ochotnictvo uvědomilo, že podléhá nejpřísnější kritice proti okrskům ostatním a souhlasil s činovníky okrsku, aby zmizely takové spolky, které nechtějí konat svoji práci dobře. ÚMDOČ bude mít pevné postavení potud, pokud bude mít oporu ve svém členstvu. Mimo jiné se též zmínil, že ÚMDOČ se přizpůsobila úřednímu nařízení a ustavila v stejných hranicích své Kraje, takže dnešním dnem bude ustaven Kraj pražský. Nakonec uzavírá př. starosta svůj projev a doufá, že přes všechny ty výtky, které byly na valné schůzi předneseny, je nutno jít ještě s větším elánem ku předu a postarat se o nápravu. Ochotnictvo nikdy ještě nezklamalo, proto věří, že opět nezklame a bude pracovat ve prospěch lidové-demokratické republiky.

Po projevu starosty J. Hudečka provedeny volby. Za odstupujícího předsedu Dr M. Bláhu postavení v čelo okrsku J. V. Gsöllhofer, jako předseda, K. Dočekal jako I. místopředseda, který bude vykonávat funkci úř. místopředsedy

Za Hermanova vedení byla ÚMDOČ znovu provázena důvěrou a vážností odborných pracovníků, jak to osvědčovalo svými ročníky Československé divadlo (dnešní České lidové divadlo), práci dr. Fr. Hermana byla celá řada velkých akcí ÚMDOČ, z nichž péče o vzdělání ochotnictva byla v popředí Hermanova zájmu rovnocenně s jeho osobní jemností a ušlechtilostí skutečného vzdělance lidového a demokratického citění a konání. První podnět k vydání divadelního zákona a jeho osnova, již z r. 1919, je rovněž prací dr. Fr. Hermana, kterému nemůže být ochotnictvo dosti vděčno za obětavé budování své organizace, byť i přihodivši se omyly vyvolaly na čas výhrady.

Dr Fr. Herman překonav šťastně více než půl století namahavé práce, zasvěcené především nejširším zájmům obecným, k nimž náleží i jeho průkopnická činnost věnovaná českému filmu, dočkal se na odpočinku ve svém venkovském zátíši zaslouženého uznání. Dílo dr. Františka Hermana právem vstoupilo do dějin našeho ochotnictva k jejich ozdobě jako příklad i závazek.

ej

za onemocnělého před. Gsöllhofera; jednatelkou zvolena opět J. Šebková. V dalším pořadí předložil úř. místopředseda K. Dočekal valné schůzi dva návrhy okrskové rady: 1. aby starosta J. Hudeček a kulturní referent Ing. F. Síla byli jmenováni čestnými členy okrsku. 2. Okrsková rada žádá o schválení, aby každý člen spolku v Pražském okrsku zaplatil povinné Kčs 10.— ve prospěch Fondu pro postavení pomníku J. K. Tylovi v Praze. Oba návrhy jednomyslně přijaty a novým čestným členům odevzdány grafické listy osvědčující jejich jmenování.

Pražský okrsek touto valnou schůzí vstupuje do pátého desetiletí svého trvání u vědomí toho, že jen dobrou organizací postavíme mohutný sloup naší lidové kultury. Také v dalším desetiletí se musíme snažit pracovat pro celek, nikoliv pro jednotlivce, protože jsme svým posláním odpovědní celému národu!

Š-k

NOVÉ SLOŽKY ORGANISACE OCHOTNICTVA

Ustavující schůze I. Pražského kraje ÚMDOČ konána v neděli 15. května 1949 v pražském divadle Mozarteum. Schůzi zahájil starosta J. Hudeček za účasti 29 delegátů 15 okrsků. Zastoupeny nebyly a neomluvil se okrsky: Strouhalův na Kladně, Legerův v Kolíně, I. Tylův v Kutné Hoře, Štechův v Novém Strašci a Šamberkův ve Slaném.

Starosta J. Hudeček sděluje přítomným, že I. Pražský kraj se ustavuje podle nového krajského zřízení a má za povinnost bdít a vést organizační i kulturní práci nově zařazených okrsků do I. Pražského kraje. Kraje jsou prvou nadřazenou složkou po ÚMDOČ a také jediné jí podléhají. Pražský kraj je největším v naší republice a tím přejímá na sebe velké a odpovědné úkoly. Dále sděluje, že za předsedu navrhuje A. Šebka z Prahy a I. místopředsedou Dr J. Flégla z min. informací. Jeho návrh všemi přítomnými přijat a jmenování funkce přijali. Dále zvoleni jednatelem M. Svobodová, zapisovatelem J. Šebková, pokladníkem V. Brunner, dramaturgem M. Obst, kulturním a tiskovým referentem Ing. F. Síla a předsedou Sboru zpravodajů J. Volavka. Zvolení funkce přijali a předseda žádá, aby všichni mu byli nápomocni v nově tvořícím se velkém Pražském kraji. Ví, že na počátku bude mnoho překážek, ale při dobré spolupráci všech je vždy odstraníme a budeme pracovat pro dobro ochotnické myšlenky.

Šk—

ČINOHRA BRATISLAVSKÉHO NÁRODNÍHO DIVADLA V POLSKU

Týden československo-polského přátelství, vyplývající na obou dvou stranách, polské i československé, z opravdové touhy mas po vzájemném poznání, dal podnět nejen k mnohým informativním článkům, statím a kulturním akcím v obou zemích, ale v rámci tohoto Týdne došlo také ke kulturním výměnám mezi Polskem a Československem. Mezi nejvýznamnější činy tohoto smyslu patří pohostinské zájezdy divadelních souborů. Dne 6. března t. r. zavítal na naše území vojenský taneční soubor a téhož dne začal pohostinský zájezd souboru činohry bratislavského Národního divadla do Polska. Za vedení ředitele Andreje Bagára trval tento zájezd dvacet dní a měl na programu národopisné pásmo „Rok na vsi“, které již v Bratislavě dosáhlo neobyčejného úspěchu. Rovněž v Polsku osvědčila se tato scénická látka, přinášející přebohatý slovenský folklor, a referovat o slovenském zájezdu do Polska znamená referovat o radostné události v análech slovenského divadlnictví. Zájezd konal se v několika etapách. První absolvoval soubor v katovické oblasti. Hrál nejen přímo v Katowicích, ale též na hornických scénách kulturních domů (Zabrze, Chorzów), ba i přímo v tovární hale na improvizované estrádě bez kulis před velmi vnímavým a vděčným dělnickým obecnstvem. Druhá etapa vedla do Krakova, kde se hrálo dvakrát v městském divadle Slowackého, třetí etapa vedla na polské pobřeží do Sopotu, Gdyně, i Gdanska, a posléze do Varšavy a do průmyslového centra Žirardova. Celý kulturně politický význam tohoto úspěšného zájezdu ocenil zvláště polský ministr školství a umění Dybowski asi v tom smyslu, že tento divadelní čin více než co jiného zdůraznil blízkost našich slovanských národů, posílil jejich přátelství a slovanskou vzájemnost.

NÁVŠTĚVA BELGICKÉ STÁTNÍ ČINOHRY

Počátkem června přijela do naší republiky činohra Národního divadla v Bruselu, aby u nás podnikla divadelní turné s hrdinskou a legendární hrou Hermana Clossona „Les Quatre Fils Aymon“ (Čtyři synové Aymonovi). Její námět — který je čerpán ze starofrancouzského eposu karolinského cyklu — je nám znám z druhé části „Karolinské epopeje“ Julia Zeyera, zvané „Píseň o čtyřech synech Aymonových“. Hru napsal autor roku 1941 za německé okupace a téhož roku ji hrál mladý umělecký soubor Comédiens Routiers (Kočovní herci). Protože líčí obob Belgie proti nadvládě Karla Velikého, vzbudila v Bruselu velké nadšení, ale Němci hru ihned zakázali. Divadelní společnost se pak pokoušela hrát ji na venkově pod změněnými názvy, ale herci byli nakonec odsouzeni do německých koncentračních táborů. Když se po osvobození Belgie roku 1945 stali zakladatelé společnosti „Comédiens routiers“ Jacques a Maurice Huismanové řediteli Národního divadla v Bruselu, uvedli na jeho scéně jako svou prvou hru „Čtyři syny Aymonovy“. Od té doby je neustále na repertoiru belgických divadel.

ŠVÉDSKÉ VESNICKÉ DIVADLO

Také ve Švédsku mají obdobu našeho Vesnického divadla. Je to „Švédská osvětová divadelní organizace Riksteatern“ (Říšské divadlo), která sehrála v minulém roce v různých krajích Švédska 925 představení, což znamená zdvojnásobení za několik let. Z toho uspořádala 600 představení v místech, kde existují ochotnické spolky, a 300 v zcela malých obcích, na př. průmyslových: celkem v 287 místech proti 193 v roce 1947. V žádosti o státní podporu 680.000 šv. korun pro divadelní rok 1949—1950, pro plánovaných 1.325 představení, zdůrazňuje potřebu divadel pro venkov, jenž nemá stálá divadla: zajímavě podotýká, že tato divadelní činnost může pomoci zabránit útlaku obyvatel z menších švédských obcí do měst.

DIVADELNÍ CYKLUS „ŽIVÝ JIRÁSEK“

Cyklus, sledující proniknutí díla A. Jiráska do nejširších vrstev a uskutečněný na scéně D 49, byl zahájen 4. dubna představením Mladoboleslavských, kteří přijeli s dramatem „Gero“. Do cyklu je však nutno zařadit i Realistické divadlo, vlastního inspirátora akce, protože toto divadlo jako prvé nastudovalo v rámci kulturní brigády tři výňatky z husitské epopeje „Proti všem“ již v březnu a v polovině dubna pak nastudovalo ještě „Jana Roháče“ s K. Májem v titulní roli. Toto drama bude pojata do druhé etapy cyklu. Bilance prvního úseku je jistě velmi radostná. Vedle Gera přijeli Slánští s „Kolébku“ a Kolínští s „Vojnarkou“. Na tři dramata připadá pět dramatisací, vedle „Proti všem“ a „Skaláků“ (Městské oblastní divadlo Zlín) ještě Filosofská historie jako podnik Městského divadla vinohradského, „Temno“ jako hra Divadla filmového studia a „Psohlavci“ v provedení Národního divadla. V druhé etapě vedle „Jana Roháče“ a Pana Johanesa, které zahrají divadla pražská, vystoupí s dalšími Jiráskovými hrami i divadla venkovská. Na podrobném programu se již pracuje.

STATUT KRAJSKÝCH OBLASTNÍCH DIVADEL

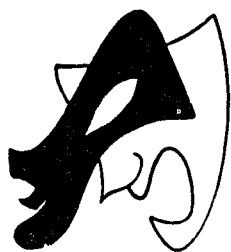
Ministerstvo školství, věd a umění vypracovalo statut krajských oblastních divadel, jímž dalo těmto divadlům pevný a jednotný řád, podle něhož se budou tato divadla napříště řídit jak ve svých vnitřních záležitostech, tak i v poměru ke svým provozovatelům — krajským národním výborům. Na základní otázku vydržování krajských divadel odpovídá hned § 1 statutu takto: „Krajské (městské) oblastní divadlo je podnik, který spravuje a provozuje město na svůj vrub a financuje z prostředků svého rozpočtu, pokud nejsou náklady správy a provozu uhrazeny vlastními příjmy divadla“. Tím je dána bezpečná záruka existenčního zabezpečení krajských oblastních divadel. Za jejich řádný provoz a umělecké vedení odpovídá ředitel, jímž se může stát jen způsobilý umělec. Ředitele pověřuje vedením divadla krajský národní výbor (nebo místní národní výbor, jde-li o divadlo městské) a to z osob, označených ministerstvem školství, věd a umění po slyšení divadelní a dramaturgické rady. Vzhledem k náročnosti a různorodosti divadelního provozu opírá se ředitel ve své funkci o správní sbor, jemuž předsedá a jež tvoří uměleckí šéfové, technický odborník, zástupce KNV, zástupce MNV a zástupci zaměstnanců. Uvedené směrnice tvoří podstatu statutu krajských oblastních divadel, k němuž jsou připojeny instrukce pro ředitele a instrukce pro administrativního správce. Úplný text statutu i obou zmíněných instrukcí bude uveřejněn v Úředním listě.

TANEČNÍ LISTY

Taneční umění, ve své podstatě tak výjimečné, stává se dnes v našem novém společenském řádu majetkem všech vrstev národa a je proto důležité, aby každý umělec se snažil nejen vniknout hlouběji v toto, dosud tak opomíjené umění, ale přiblížit je co nejvíce divákovi. To lze především dokonalým proniknutím tanečního projevu a to nejen tance akademického, ale i novodobého, dále tance lidového a konečně i tance společenského. Taneční listy, vydávané Společností přátel tance při Umění lidu, splňují všechny požadavky nejen theoretika, ale i praktika, tanečníka, tanečnice i herce. Přinášejí ve svém bohatém a pečlivě voleném obsahu hodnotné články ze všech oborů tance a tanečního dění u nás i v cizině. Také lidový tanec slovanských národů není opomíjen a pozorný čtenář nalezne v Tanečních listech popisy lidových tanců, texty písní a vše, co může samostatně zpracovat a svým osobitým podáním předat vnímavému divákovi. Novým číslem vstupují Taneční listy již do třetího ročníku. Ke každému ročníku je připojena bohatě ilustrovaná příloha některého ze vzácných děl základní taneční literatury, která je normálně téměř nedosažitelná. Předplatné činí ročně 140 Kčs, pololetně 70 Kčs. Administrace: Společnost přátel tance při Umění lidu, Praha I, Příkopý 29. —sl—

NAŠE OBÁLKA představuje Jar. Marvana v titulní roli Molierovy hry „Zdravý nemocný“, nově nastudované J. Frejkou. (Snímek: archiv Měst. div. pražského.)

»ČESKÉ LIDOVÉ DIVADLO«, list Ústřední Matice divadelního ochotnictva českého. Řídí Em. Janský s redakčním kruhem: Dr. M. Čermáková, Jos. Hudeček, arch. Fr. Marek, Lad. Nejedlý (ROH), Ant. Šafařík (SČM). Za redakci odpovídá V. J. Gšöhlhofer. Vychází desetkrát ročně vždy 1. každého měsíce (kromě června a července). Vydavatel a nakl. Ústřední Matice divadelního ochotnictva českého v Praze II, Spálená 11 (telefon 352-91), kde je též administrace. Jednotlivá čísla 5 Kčs, celoroční předplatné 50 Kčs i s pošt. Novinová sazba povolena řed. pošt. čís. I-A-7-2372-OB, 23. ledna 1947. Dohlédací úřad pošt. Praha 022. Tiskne Tempo, nár. správa, Praha II, Jungmannova 24. Nevyžádané rukopisy redakce nevrací, nebyla-li připojena oznámkovaná obálka. Otištěné se honoruje. Přetisky jen s udáním pramene. Reklamace nedošlého čísla se vyřizují jen do 14 dnů po vydání čísla následujícího. V komisi Div. knihkupectví a naklad. Ot. Růžičky, Praha II, Karlovo nám. 30.

Půjčovna divadelních a maskarních obleků a nár. krojů

TELEFON 519-26

MARIE TVRDKOVÁ

PRAHA XI.
GRÉGROVA 16

Půjčovna

divadelních obleků

národních krojů a masek

BOHUSLAV PETRÁNEK

KOLÍN II, PROKOPOVA 40

Telefon 270. Založeno 1901

FRANKLOVA

divadelní ličidla

Praha II, Lazarská 5

Závod staré divadelní tradice

Telefon 274-40, 550-72

J E V I Š T Ě

půl století zařizuje fa

FRANT. FERT

veř. obch. spol.

BRNO - HUSOVICE

TELEFON 125-06

Založeno 1894

DIVADELNÍ DEKORACE v uměleckém provedení
a celá jevištní zařízení vám dodá

VÁCLAV EICHLER, IVANČICE, Fibichova 4. Tel. 79

Oponová stahovací zařízení — Kolejnice na horizonty — Záclonové tyče — Šatnová zařízení
dodává odborný závod

FRANT. KUBIČKA - PRAHA X, Pobřežní 1

TOVÁRNÍ VÝROBA KOVOVÉHO ZBOŽÍ PRO VNITŘNÍ ZAŘÍZENÍ

TELEFON ČÍSLO 624-28

Zaplatili jste již předplatné na České lidové divadlo?

»NAŠE ŠATNA«

OCHOTNICKÁ PŮJČOVNA DIVADELNÍCH KOSTYMŮ

Praha I, Dlouhá třída 25 - Telefon 642-36

prosí své zákazníky právě tak zdvořile jako důtklivě:

1. šetřte úzkostlivě divadelní kostymy, jako by byly vaše vlastní, je to dnes neobyčejně cenný, téměř nenahraditelný, společný majetek všech ochotníků organizovaných v ŮMDOČ. Zejména netancujte v kostymech, určených pro divadlo!
2. Čím déle tyto kostymy — beztak již starší — vydrží, tím déle pomůžete nám a sobě udržeti půjčovnu na dosavadní nízké úrovni. Půjčovnu z kostymů nově pořizovaných bude několikrát vyšší.
3. Vracejte kostymy naprosto přesně podle našich pokynů, tudíž bezpodmínečně včas. Vracíte-li je drahou, předávejte je drážce k dopravě jako spěšninu nejpozději v pondělí dopoledne, a hrajete-li v sobotu, již v neděli. Dráha přijímá spěšniny ve většině stanic i v neděli! Je to 100% nutné, máme-li při nadměrném zatížení objednávkami a nedostatečném počtu kostymů (i personálu) dodržovati slíbené, beztak již pozdní, dodací lhůty. Mějte ohled na ostatní zákazníky, kteří také jako vy chtějí dostat kostymy včas. Nelze dnes jednat podle zásady: Po nás potopa!
4. Byli jsme v poslední době nuceni zostříti půjčovní podmínky pro včas nevracející zákazníky. Prosíme, zařadte se ve vlastním zájmu mezi ty druhé. Tím jedine získáte.

Děkujeme vám předem za vzácné pochopení.

DIVADELNÍ DEKORACE

reflektory, tlumiče světla

v á m d o d á

Pepa MÁCA, ÚJEZD u SOKOLNIC